

2016 - 2018

BESTANDSPLAN FOR HJORT ÅRDAL KOMMUNE

HJORT

Forvaltning av hjort er eit felles ansvar uavhengig av vald og kommunegrenser.

Hjorteviltbestanden skal vere til nytte og glede for grunneigarar, jegerar og ålmenta. Plan og retta avskyting er vegen å gå for å fordela både fordelene og ulempene med hjorten.

<p style="text-align: center;">ÅRDAL HJORT OG ELGUTVAL</p>	<p>TELEFON: Leiar: 91388642 E-POST: vid-moen@online.no</p>
<p style="text-align: center;">BESTANDSPPLAN 2016 -2018</p>	<p>DATO: 19.04.2016</p>
<p>FORFATTAR: Vidar Moen</p> <p>Gjennomgang i Styremøte 14.12.2015, etter avtalt høyringsfrist 08.01.2016.</p> <p>Behandla på styremøte 02.02.2016 og samrøystes godkjent.</p> <p>Planen er godkjent på årsmøte i Årdal hjort og elgutval og på skipingsmøte 07.03.2016</p>	<p>Leiar: Vidar Moen</p> <p>Styremedlemer: Vidar Hjelle, Jacob Lemvik, Jostein Holsæter, Per Bjørkum, Jasmin Eminovic</p> <p>Vara til styret: Endre Offerdal, Jostein Granby, Ole Bjarne Hovland</p>
<p>SAMANDRAG:</p> <p>Planen er laga av sittande styre og varamedlemmer i Årdal Hjort og Elgutval med innspel frå Utmarksavdelinga til Sogn og Fjordane Skogeigarlag SA og viltforvaltar i Årdal kommune, Knut Fredrik Øi.</p> <p>Planen gjeld innanfor Årdal kommune sine grenser og alle vald som er medlemer i bestandsplanområde. Her skildrar ein hjorteførekosten og tiltak for å nå ynskja målsettingar. Medlemsvalda vil få tildelt fellingskvote iht planen for heile planperioden. Jakta føregår i valda slik den har gjort før, og dette vil ikkje verte endra på. Som medlem i bestandsplanområdet gir det likevel større mogelegheiter for samarbeid mellom valda for å oppnå felles mål innanfor planperioden.</p> <p>Planen legg i utgangspunktet opp til ein stabilisering av bestanden om ein ser planområdet under eitt. Det vil likevel vere litt ulike målsettingar og tiltak innanfor planområdet.</p> <p>Planen gjer framlegg om å endre minstearealet til følgjande: 800 da for Vikadalen, 1200 da i Utladalen og Fardalen og 1000 da i resten av bestandsplanområdet.</p> <p>Det er planlagt å tildele 202 dyr kvart år i planperioden, med ein avskyting på 70% vil ein ta ut ca 140 dyr pr år. Det er laga litt ulike avskytingsplanar basert på målsettingane i dei ulike driftsplanområda.</p> <p>Noko av det viktigaste med ein slik plan er at den skal gi større ansvar og fridom til valdansvarlege / grunneigarar til å forvalta hjortebestanden på ein effektiv måte slik at alle interessentar i planområdet skal ha glede av hjorten som ein ressurs.</p> <p>Planen skal gjelda for tidsrommet 2016 – 2018 og skal rullerast i utgangen av perioden.</p> <p>Vi har tiltru til at valdansvarlege og jegerar ynsker å opptre i høve til bestandsplanen som rettshavarane utarbeider.</p>	

Innhald

1 KVIFOR BESTANDSPLAN?	3
2 BESTANDSPLANOMRÅDETS AVGRENSING OG STORLEIK	5
2.1 Områdedeling / gamle driftsplanområder	7
3. KUNNSKAPSGRUNNLAGET	8
3.1. Bestandsutvikling og status	8
3.2. Kvar vert hjorten skoten?	12
3.5 Irregulær avgang	14
4. MÅLSETTINGAR	15
4.1. Hovudmål	15
4.2. Delmål:	15
5. ORGANISERING, DRIFT OG ØKONOMI	17
6. HANDLINGSDEL	19
6.1 Avskytingsmodell	19
6.2. Tiltak for å nå plan	20
6.3 Fordeling av kvoten	21
6.4 Avgjerslegrunlaget	22
6.5 Kjeveinnsamling	22
6.6 Beiteskader	22
6.7 Fordele veksten av hjort innanfor bestandsplanområdet	23
6.8 Kompetanseheveing	23
6.9 Samarbeid utanfor bestandsplanområde	23
6.10 Rullering av planen	23
VEDLEGG	24
Offerdalen	24
Seimsdalen/ Nundalen / Hæreid	26
Fardalen	30
Utladalen	33
Eldegarden	36
Vikadalen	39

1 KVIFOR BESTANDSPLAN?

Den enkelte kommune er lovpålagt å ha ein plan for utvikling av hjorteviltbestandane i kommunen der det er opna for jakt på vedkomande art.. Dette gjeld elg, hjort og rådyr, iht. **Forskrift av forvaltning av hjortevilt.** (hjorteviltforskrifta)

§ 1 Formål

“Formålet med denne forskriften er at forvaltningen av hjortevilt ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.”

§ 3 Mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr

“Kommunen skal vedta målsettinger for utviklingen av bestandene av elg, hjort, og rådyr der det er åpnet for jakt på arten(e).

Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane.

Det er viktig at målsettingene som vedtas er konkrete og etterprøvbare. De bør derfor være realistiske og ha en tids-ramme slik at de kan evalueres i forhold til enkle kriterier.”

Årdal hjort og elgutval er samansett av representantar frå grunneigarar og rettighetshavarar innanfor Årdal kommune, og har teke på seg jobben å utarbeide framlegg til bestandsplan for kommunen. Planen må godkjennast blant alle vald som er med i bestandsplanområdet og i det politiske system i kommunen, før den vert gjeldande. Planen tek føre seg heile kommunen og vil såleis kunne vere førande også for dei valda som vel å ikkje vere medlem i bestandsplanområdet. Eksisterande bestandsplanar i storvald vert erstatta av denne bestandsplanen når den er vedtatt.

Planen er eit resultat etter mange års arbeid som starta i 2004.

“Hordahjortprosjektet” har vore bidragsytar til å få fortgang i planane med undersøkingar og merking av hjort for å kartlegge hjorten leveområdet i store delar av Vestlandet. Resultatet syner at hjorten brukar eit større leveområde en ein tidligare rekna med. Det medførte at ein måtte sjå på større samanhengande områder og ikkje ta omsyn til kommunegrenser eller andre, for hjorten, kunstige grenser.

Det har likevel ikkje vore lett å få til ein plan som strekker seg utanfor kommunegrensa, til det er det for store ulikheitar i kommunane når det gjeld misterareal og tildelingar.

Ein god plan, utarbeida av rettighetshavarar i lag med kommunen, vil vere eit strategisk styringsverktøy som kan gjere arbeidet opp i mot ulike interesser lettare på sikt.

Planarbeidet legg opp til at ein skal arbeide mot felles mål for forvaltning av hjort i Årdal. Ein skal forvalte hjorten på ein slik måte at den vert opplevd som ein ressurs over heile kommunen og at ulempene vert redusert til eit minimum. Prosessen gjer at det er mogeleg for alle å spela inn kva ein vil med hjorteviltforvaltninga i kommunen.

Planen har med seg status i ulike driftsplanområder i kommunen og korleis ein ser at ein skal ivareta mål og utfordringar innanfor dei ulike områder men og samla for heile kommunen.

2 BESTANDSPANOMRÅDETS AVGRENSING OG STORLEIK

Årdal ligg i skille mellom aust og vest og har såleis ein blanding av vestlandsklima og austlandsklima.

Alt tilgjengeleg areal i kommunen er godkjent som vald innanfor bestandsplanområdet. På nordsida av området frå Lusterfjorden i vest til grensa med Luster i Utladalen i aust. På sørsida frå kommunegrensa til Lærdal i vest til stil grensa med Luster i Utladalen i aust..

Årdal bestandsplanområde dekkjer Årdal kommune og ein legg til grunn 204201 dekar teljande areal.

Kart over Årdal bestandsplanområde

Årdal bestandsplanområde legg til grunn ei områdeavgrensing for planområde som tilsvarar Årdal kommune. Om det skulle syne seg at denne avgrensinga ikkje er rett, er planområdet innstilt på å endre dette i neste planperiode. Hjorten nyttar arealet i planområde noko ulikt.

I følge Hordahjort prosjektet og lokalkunnskap om hjortens områdebruk skulle bestandsplanområdet fanne om sørsida av Luster og delar av Nordsida til Lærdal. Det har vert kontakt med valdansvarlege og viltforvaltningen i begge kommunar men det synes som om at ein fyrst må starte med kommunegrensa som bestandsplanområde. Ein må arbeide for at avgrensinga er av omsyn til hjorten sin bruk av området og at andre omsyn vert satt til side. Dette er ein prosess som vil ta noko tid.

Det er total 21 godkjende hjortevald innafør planområde i varierende storleik i 2015

Driftsplan område	Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)
01 OFFERDALEN	1424V00	Almenningen	5414
	1424V0004	Skogli	5160
	1424V0005	Fornabu	4751
	1424V0006	Indre Offerdal	12727
	1424V0027	Ytre Offerdalen	13763
02 SEIMSDALEN NUNDALEN HÆREID	1424V0008	Seimsdalen vest	16070
	1424V0009	Seimsdalen aust	8404
	1424V0011	Kletta	1843
	1424V0012	Nundal Vest	3002
	1424V0014	Nundal Aust	3484
	1424V0040	Hæreid	7881
	1424V0042	Øvstetunskorane	2827
03 FARDALEN	1424V0016	Fardalen storvald	21374
04 UTLADALEN	1424V0023	Avdalen	3411
	1424V0025	Vetti	19194
	1424V0026	Hjelle	7191
05 ELDEGARDEN	1424V0038	Eldegarden	37376
06 VIKADALEN	1424V0019	Mjølkeflaten	1144
	1424V0020	Natvik	20915
	1424V0032	Hovland	8270
		Totalt godkjent areal	204201

Tabell: Driftsplanområder og valdoversikt Årdal Bestandsplanområd

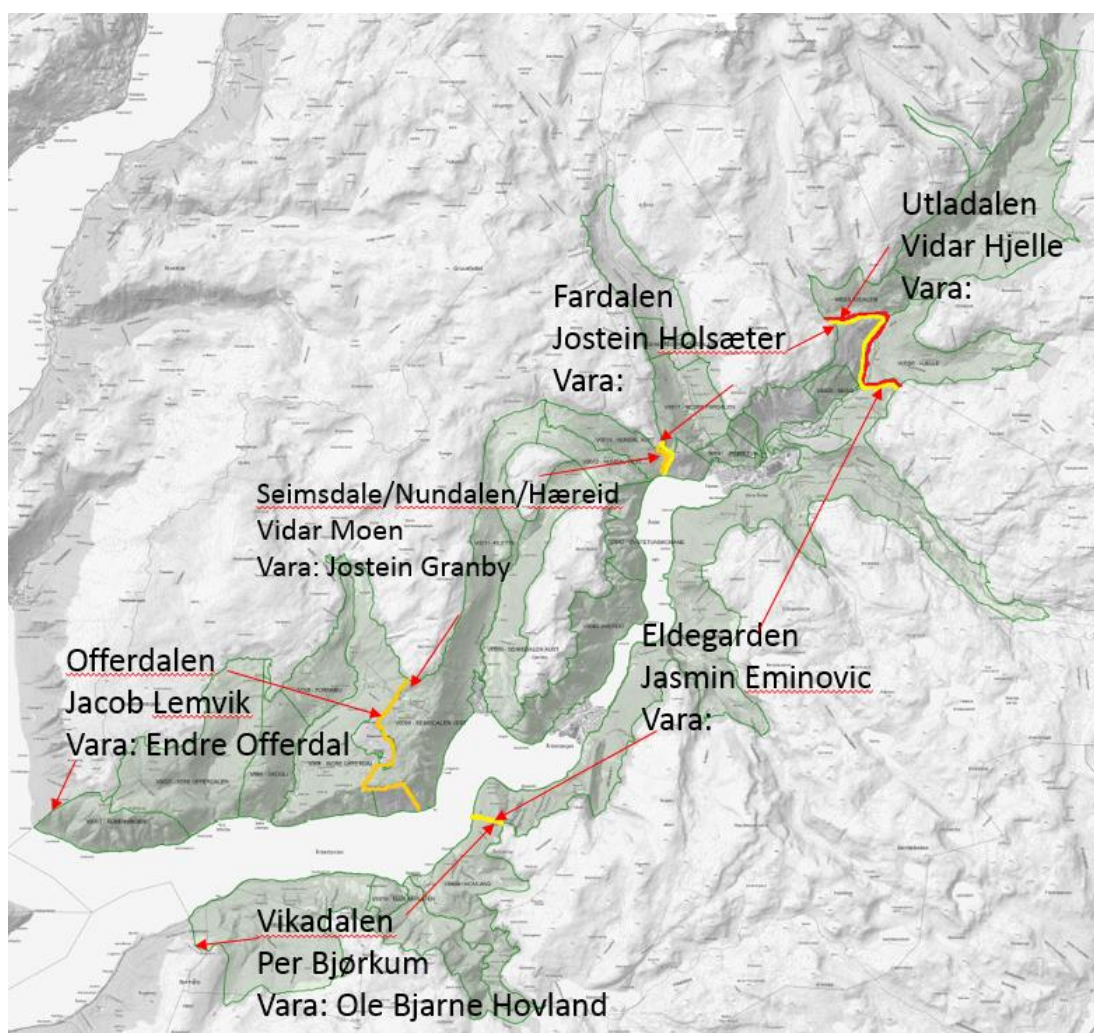
2.1 Områdedeling / gamle driftsplanområder

Sidan 2004 er det blitt jobba med å etablere storvald med eigen bestandsplan. Det vart oppretta driftsplanområder som så skulle lage kvar sin bestandsplan.

Dette var 01 Offerdalen, 02 Seimsdalen/Nundalen/Hæreid, 03 Fardalen, 04 Utladalen, 05 Eldegarden og 06 Vikadalen.

Det er kun Eldegarden som har etablert eigen bestandsplan, ein plan som går ut når det vert laga ein plan for heile kommunen. Det enkelte bestandsplanområde er meir beskreve i vedlegg til denne planen. Der vil ein finne kva vald som høyrer til dei ulike driftsplanområder, historisk fellingsresultat og sett hjort.

Det er ulike mål og utfordringar i dei ulike driftsplanområda, denne planen tek omsyn til dette og prøver gjennom forskjellig tildeling og avskytingsmodell å ivareta dei utfordringane og måla dei enkelte områda har. Gjennom og i slutten av planperioden vil ein sjå om vi lykkast.

Kart syner grenser mellom dei ulike driftsplanområder leiar og vara i driftsplanområdet pr 2015.

Minsteareal for godkjent vald er pr 2015, 1000 da i Vikadalen, 1500 i Utladalen og 1200 for resten av kommunen. Øvre grense for hjortevald er satt til 900 m.o.h.

3. KUNNSKAPSGRUNNLAGET

Den grunneigarstyrde lokale hjorteforvaltninga skal vere kunnskapsbasert. Mål og tiltak må difor vere basert på best tilgjengeleg kunnskap til ein kvar tid. Årdal kommune har vore med på "Hordahjort prosjektet", der ein skulle sjå på hjortens områdebruk. "Sett hjort" har vore nytta i Årdal i nokre år, men med varierende oppslutnad og kvalitet. Kunnskap om status er laga med grunnlag i sett hjort, fellingsdata, merkjeprojekt og lokalkunnskap. Beskrivelse av dei ulike områda ligg som vedlegg til planen.

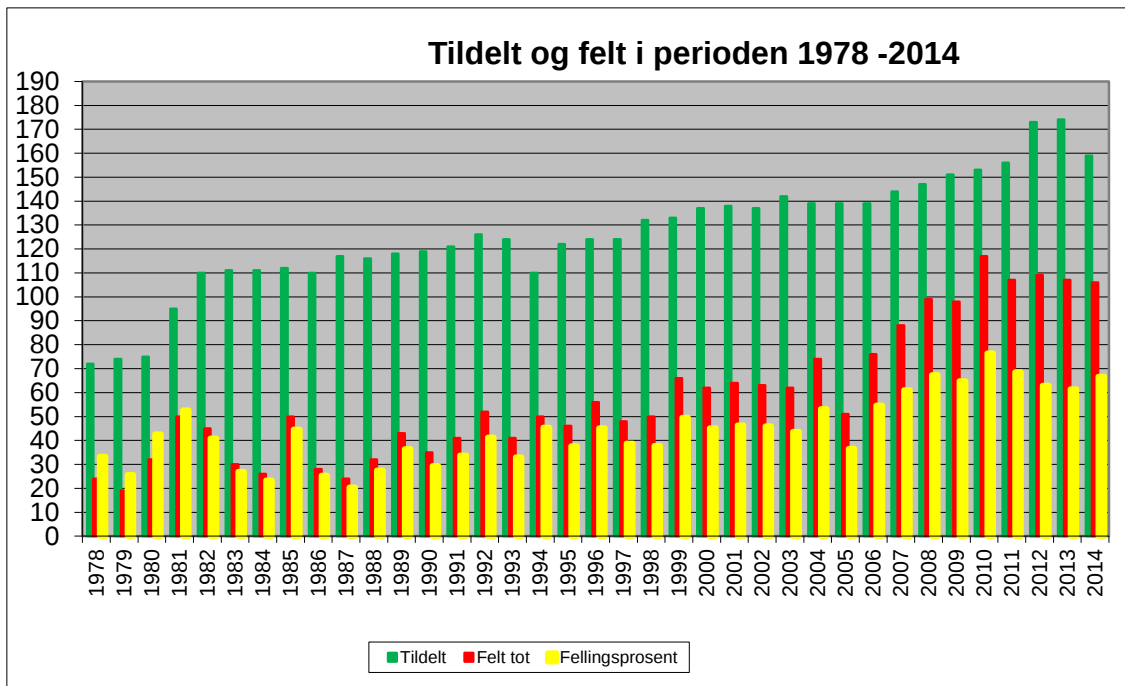
Sidan planen vil ta omsyn til ulike ynskjer og utfordringar med hjorten har vi valgt å bruke dei tidligare driftsplanområda som grenser for ulik handtering. Det er derfor viktig å sjå på historikken i dei ulike områda og kva påverknad dei ulike tiltak i dei ulike områda kan få slags konsekvensar for tilstøytande områder.

Grafane i planen syner snitt på alle registreringar av "Sett hjort" gjort i perioden 2009-2014. Det er låg registrering fram til 2013-14. Enkelte år er det kun eit vald som har levert i eit område. Resultatet er såleis sannheit på det som er levert men treng ikkje vere det rette bilete totalt i området. Samanlikna med siste års innlevering er avviket likevel ikkje stort. Grafane gir eit bilde av utviklinga og ein inspirasjon til auka innlevering i planperioden.

3.1. Bestandsutvikling og status

Grunnlaget for bestandsutvikling og status i bestanden finn vi fellingsdata, sett hjort, merkjeforsøk og lokalkunnskap. Sett hjort materialet er sårbart for feil og einskilde ekstremobservasjonar, og ein legg på generelt grunnlag til grunn at ein bør ha over 1000 N (Observasjonar) før ein kan trekke konklusjonar frå registreringa. Presisjonen vert betre med aukande tal observasjonar. For Årdal bestandsplanområde har ikkje sett hjort vorte nytta i stor skala i mange år, men for 2013 og 2014 har ein så mange registreringar at ein får ei viss oversikt. Planområde vil difor jobba for auka bruk av metoden

Det er resultatet av avskytinga dei siste åra ein ser i bestanden i dag, og når ein veit at jakta står for nærare 90% av dødlegheita i bestanden, så er det viktig med fokus på kva slags dyr som vert skote. Under er det sett opp ein oversikt over kva som er skote dei siste åra.

Fram til 2006 hadde Årdal i hovedsak ein fellingsprosent på under 50%. Denne har auka noko siste åra. Ein må prøve å auke fellingsprosenten og kome seg opp og ligge stabilt på over 70% samla for planområdet.

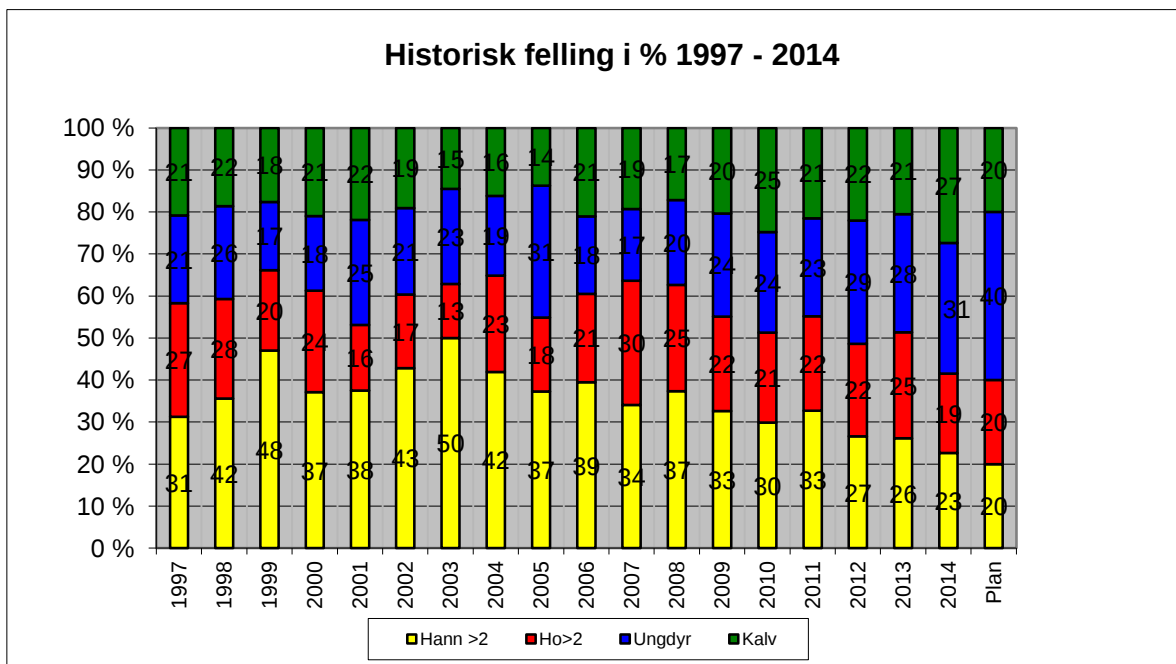
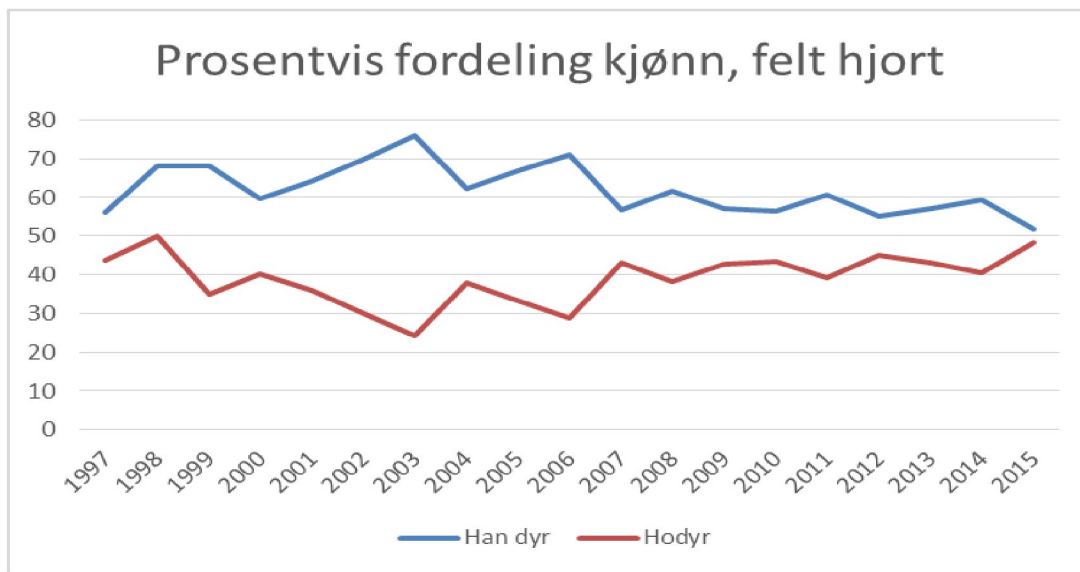

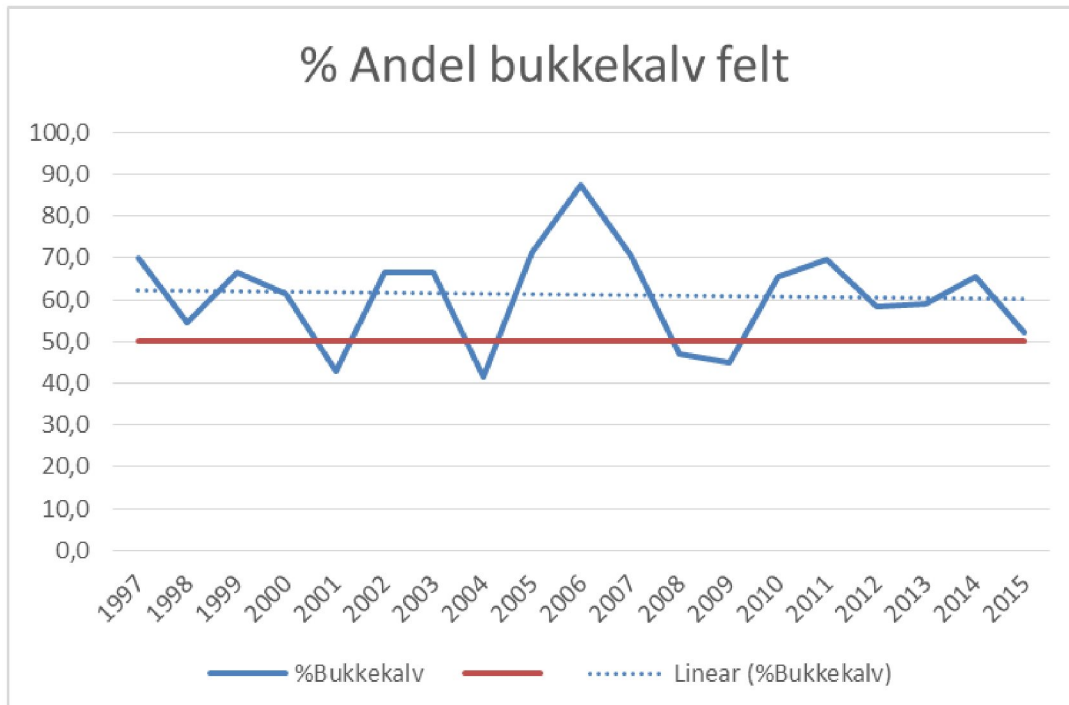
Fig syner prosentvis utvikling på felling av hjort. Plan i siste søyle til høgre.

Som ein ser av fig over er det fyrst dei seinare åra at vi i Årdal har auka uttak av ungdyr. Tidligere har meir en 50% av totalen vert produksjonsdyr. Ved å redusere uttak av produksjonsdyr og styre mot uttak av yngre dyr vil ein auke bestanden. Nedgang på uttak av produksjonsdyr starta i 2008/2009 noko ein ser resultat av dei siste åra med auka tettleik av hjort i heile kommunen.

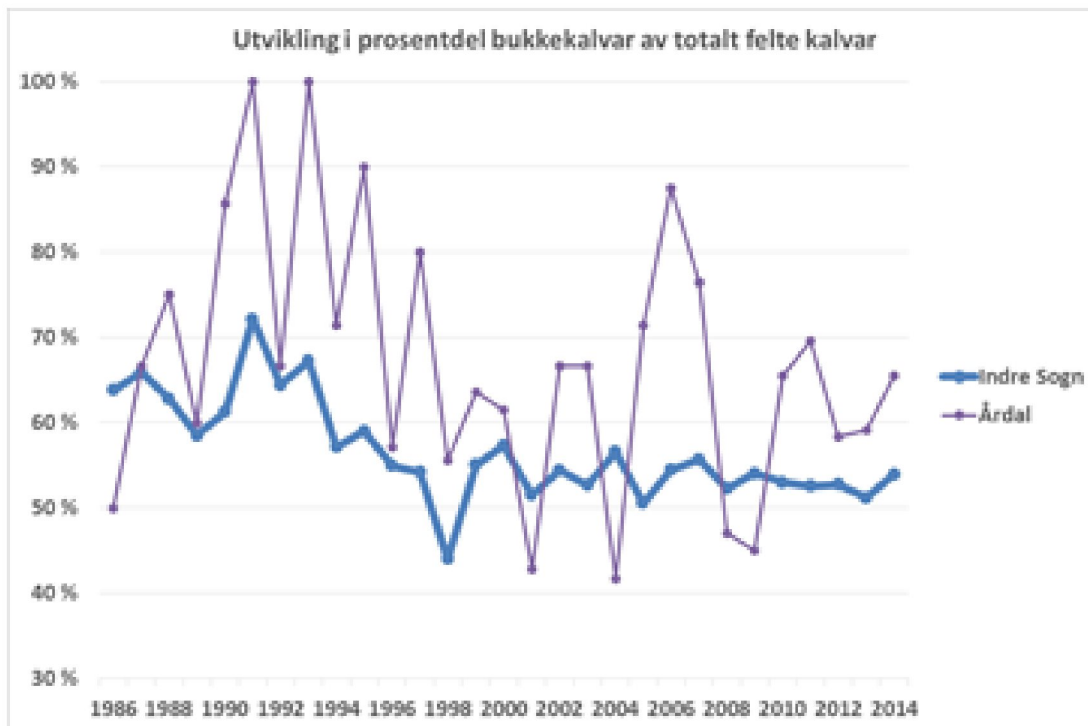
Fordeling på kjønn

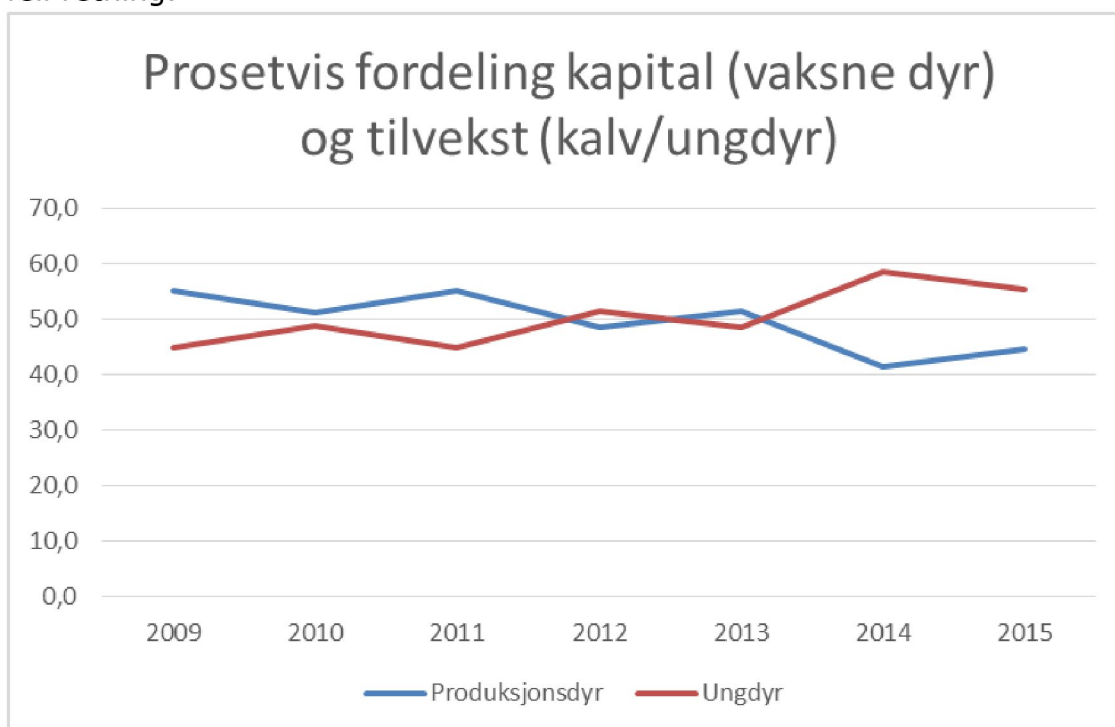
Årdal har hatt høg felling av hanndyr når det gjeld felt hjort. Dette er teori men tal på avskyting av hanndyr tilseier at det er tilflytting eller overproduksjon av hanndyr i Årdal. Sidan 1997 og fram tom jakta 2014 er snittet på felte bukke kalvar 62 % . Dersom ein meiner at felt kalv, ho eller han, er eit bilete på kva som vert fødd så vert over 62% av kalven bukk. Prosenten av felte bukkekalvar samsvarar svært godt med den prosentandelen av hanndyr som vert felt i Årdal.

Årsaken til det høge talet på bukkar blant kalv kan vere at koller i godt hald føder større del bukk en mindre koller. Det kan òg ha ein samanheng med alderen til mor og far, vekt på mordyret og ressurstilgangen.

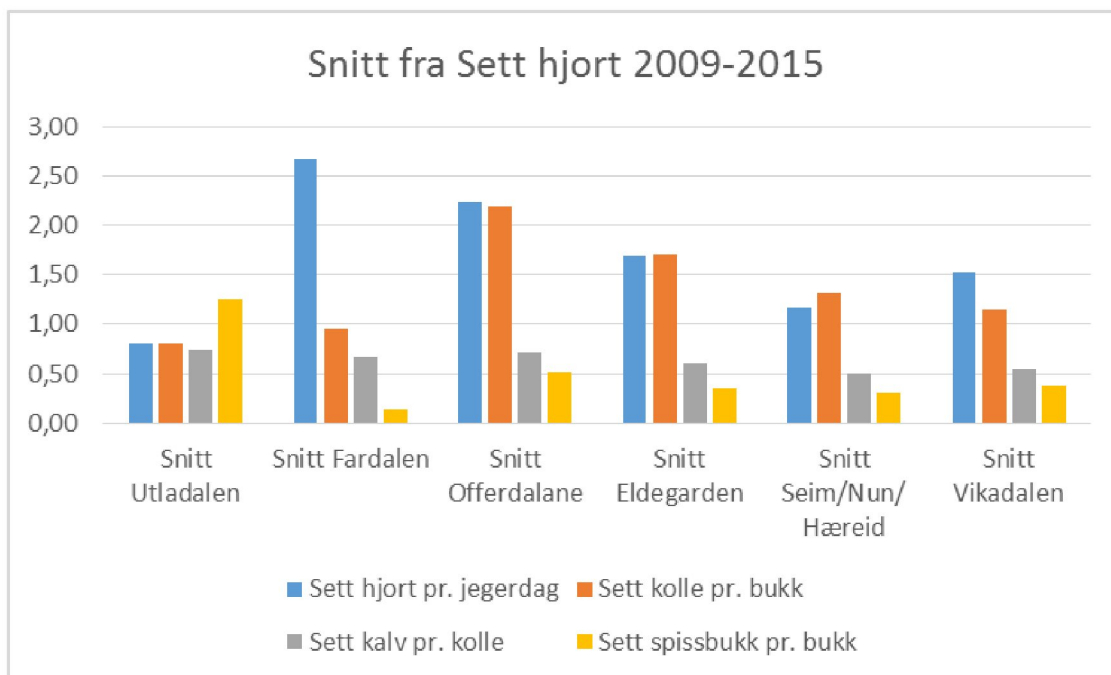

Årdal har i lang tid hatt høgare del avskyting på bukkekalv en dei andre kommunane i Indre Sogn. Ein reduksjon i talet på bukkekalvar kan vere eitt av fleire signal om at vi går i feil retning.

Graf syner korleis dei skotne dyra fordelar seg på kategoriane hamndyr/hodyr og kalvar/ungdyr vs vaksne dyr

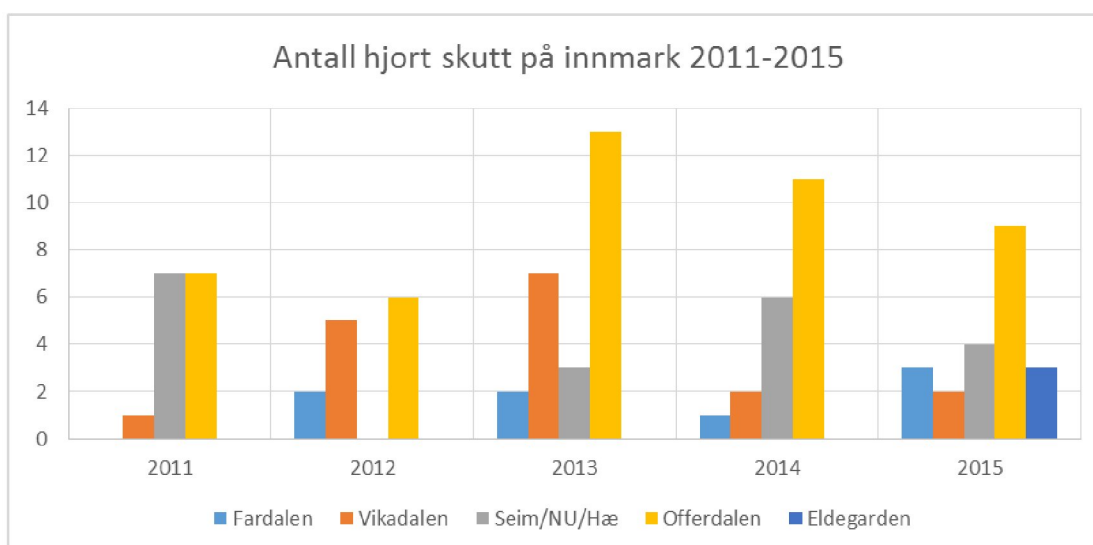
Som fig over syner er det fyrste dei siste åra at vi tek ut høgare andel av ungdyr og at vi sparar produksjonsdyr (kapital). Dette er eit godt utgangspunkt for å klare målsettinga i planperioden.

Grafen over syner eit snitt på registreringar av "Sett hjort" i tidsperioden 2009 - 2015. Det er dei tala som ligg føre, men grunnlaget er for dårleg til å kunne konkludere med. Det er likevel eit resultat av innsamla data, det er eit utgangspunkt når datagrunnlaget vert betre i tida fram til neste planperiode.

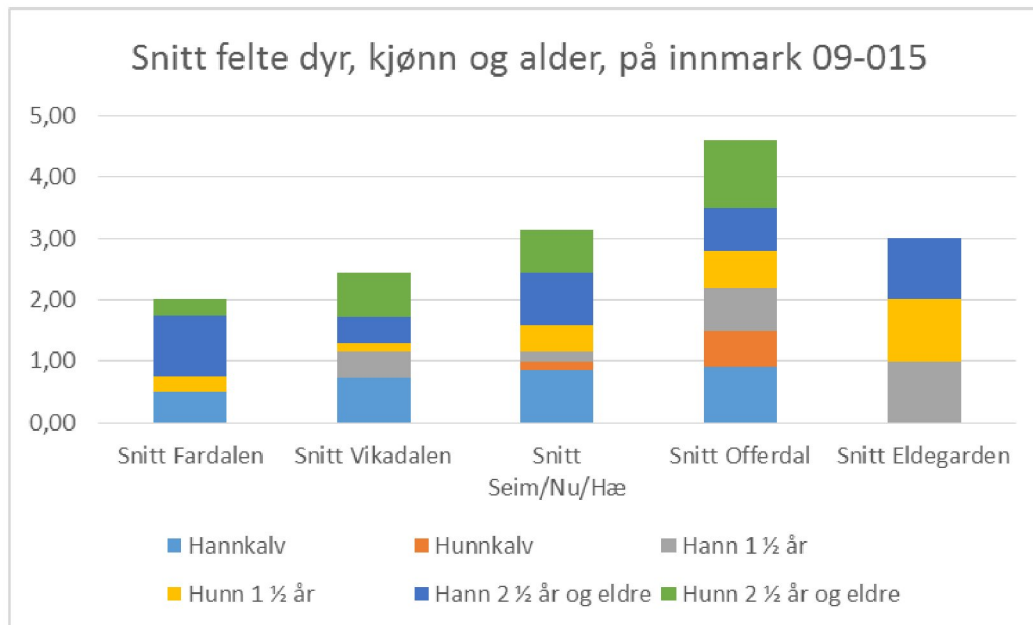
3.2. Kvar vert hjorten skoten?

Dei fleste dyra vert felt i skogen men det er etter kvart ei utfordring for dei som driv aktivt jordbruk at hjorten beit ned innmarksareal og gjer skade på bærproduksjon

Oversikt over syner antall dyr felt på innmark i perioden 2011-2015. Av totalt felte dyr i dei ulike områder er det felt 23% på innmark.

Offerdalen har størst felling på innmark med 32%, Seimsdalen og Fardalen har 18 % kvar og Vikadalen 17 % av totalt felte i sine områder. Utladalen og Eldegarden har registrert felt hjort på innmark i 2015.

Ein av utfordringane er å ta ut dei rette dyra. Uttak på innmark er ein god måte å ta rett type og samtidig ta ut potensielle skadedyr.

Det vert rapportert om beiteskader på innmark. Talet på felling av hjort på innmark, gjenspeglar ikkje dette.

Plan legg opp til at det i større grad vert felt vaksne og yngre hodyr, da gjerne på innmark, Desse dyra er tradisjonsbærarar som må vekk om ein skal gjere tiltak som skal avhjelpe situasjonen.

3.5. Irregulær avgang

Irregulær avgang i hjortebestanden knytt til møter mellom hjort og bil er og har ikkje vore noko stort problem i Årdal. Planområdet vil jobba for at dette ikkje vert endra på i framtida.

Fig Viser fallvilt i Årdal i perioden 2005 - 2015

Som ein ser av fig over så er det påkøyrslar over heile kommunen. Det FV 53 frå Øvre og vestover at ein har mest påkøyrsel av hjort. Karte gjev eit bilete på kvar utfordringane ligg.

4. MÅLSETTINGAR

Årdal bestandsplanområde søker om godkjenning av ein treårig plan for tidsrommet 2016 - 2018 for forvaltning av hjorten i Årdal kommune.

For at ein skal kunne styre mot ei ynskja utvikling er det naudsynt med konkrete, målbare og tidfesta målsettingar.

Måla skal ta omsyn til offentlege krav og føringar, desse skal ligge til grunn for planarbeidet. Årdal bestandsplanområde ser det som viktig at planen er basert på lokalt forankra målsettingar, ein legg difor til grunn at det kan vere ulike ynskjer mellom medlemmene i bestandsplanplanområdet.

Forskrift om forvaltning av Hjortevilt har krav om at grunneigarane sine bestandsplanar skal ta omsyn til offentlig målsettingar. Årdal kommune har laga eit måldokument for hjorteforvaltninga i kommunen. I kapittel 3. (Mål) Står det følgjande:

"Årdal, Lærdal og Aurland har som mål å ha ein bestand av hjortevilt som er tilpassa naturleg næringstilgang, har god kondisjon og som skal føra til minimal skade på jord, skog og andre samfunnsinteresser. Hjorteviltbestanden skal vere til nytte og glede for grunneigarar, jegerar og ålmenta"

4.1. Hovudmål.

Hovudmålet for denne planperioden er å stabilisere hjortestamma på dagens nivå. Dette skal gjerast innafor berekraftige rammer for landbruket, skogbruket og andre samfunnsinteresser. Ein legg vidare til grunn ei målsetting om ein forutsigbar bestandsutvikling til gode for jaktrettshavarar, næringsverksemd og andre samfunnsinteresser

Målsettinga er ein hjortebestand med stor produksjonsevne ut i fra beitegrunlaget der gjennomsnittsalderen i bestanden er relativt høg.

4.2. Delmål:

- Halde på eit godt kjønnsforhold i bestanden. Tilhøva kolle /bukke skal ligge innanfor området 1,2 på sett hjort observasjonar.
- Legge tilrette for eit uttak lokalt i driftsplanområda som tek omsyn til lokale ynskje og behov.
- Legge til rette for betre avgjerslegrunnlag i hjorteforvaltninga. Innlevering av sett hjort skjema skal vere 100%. Dette gjeld også jaktfelt innanfor storvald.
- Sett hjort pr jegertime >0,3
- Sett kalv pr kolle > 0,6
- Merking av dyr for å auka kunnskap om vandring. Samarbeide med andre kommunar for kartlegge vandring.
- Fellingsprosent >70%
- Samarbeid over valdgrensar.

- Uttak av dei minste dyra i kvar kjønn- og aldersklasse og skjerming av dei store.

Dei 6 driftsplanområda har ulik strategi på korleis hjortestammen skal utviklast i sine respektive driftsplanområder. Frå ønske om reduksjon (Vikadalen) til stabilisere og til svak auke. Ut frå desse tilhøva tilrår ein i denne bestandsplanen med ulikt «teljande areal pr dyr», 800 da (Vikadalen), 1000 da (Eldegard, Seimsdalen, Offerdalen) 1200 da (Utladalen, Fardalen). Ein tilrår vidare at høgdegrensa på 900 m.o.h. vert som før.

5. ORGANISERING, DRIFT OG ØKONOMI

Bestandsplanområdet skal styrast etter vedtekter for bestandsplanområdet som vist i vedlegg. Det er valda i kommunen som kan vere medlemmer i Årdal Bestandsplanområde, det må ligge føre ein underskriven samarbeidsavtale mellom valdet og bestandsplanområdet. Valda vert representert gjennom valdsansvarleg.

Styret på 6 personar er samansett av ein representant frå kvart av driftsplanområda. 01 Offerdalen, 02 Seimsdalen/Nundalen/ Hæreid, 03 Fardalen, 04 Utladalen, 05 Eldegarden og 06 Vikadalen. Årsmøte vel leiar jfr vedtektene.

Styret

Styret driv planområdet etter vedtekter og vedtak fatta på årsmøte. Bestandsplanområdet kan engasjere eigen sekretær for den faglege oppfølging av planen, rapportering og eventuelle justeringar undervegs. Arbeid med dette skal konkretiserast i Bestandsplanområdets arbeidsplan og budsjett. Det vil og verte trong for arbeid knytt til informasjon, kompetanseheving og auka oppslutnad.

Kostnader til drift av bestandsplanområdet vert søkt dekkja gjennom det kommunale viltfondet. Årsmøtet vurderer evt trongen for kontingent frå kvart vald. Valda er sjølv ansvarlege for å krevje inn kontingent hjå sine jaktfelt. Andre inntekter kan vere oppdrag for viltforvaltninga og søknad om støtte frå andre kjelder.

Det enkelte vald betalar sjølve inn fellingsavgifta til kommunen som no.

Tildeling av løyve

Det er valda som får tildelt løyva frå kommunen etter godkjend bestandsplan. Fordelinga er beskrive seinare i planen. Medlemar i bestandsplanområdet vert i større grad gjeve fridom og ansvar til sjølve å treffe tiltak for å nå måla i planen. Om det er trong for det, kan løyve flyttast mellom vald, innanfor eit driftsplanområde.

Det kan vere ut frå ynskje om:

- byte av løyve pga kjønn eller alder
- for å nå mål om felling,
- redusere skade som innmarksbeite.
- uønska bruk/trekk. Eks byggefelt
- optimalisere uttak av hjort i området
- hjelpe nabo med å få fellingskvoten

Gjeldende regelverk for flytting av løyver:

1. Kun tillatt mellom valda innanfor eit driftsplanområde.
2. Skriftleg avtale mellom partane skal lages. Kopi av denne skal sendast styre som nyttar data til å vurdere effekten av dette.
3. Det er valda med tildeling som skal rapportere fellingsresultat og bestandsdata til kommunen, ikkje valdet der dyret er felt.

Det er to storvald innanfor bestandsplanområdet, desse to valda er tidligare småvald som no er slegne saman til kvar sitt storvald, Fardalen og Eldegarden. Desse to storvalda har rett til å flytte løyve, dei kan flytte eller byte mellom dei ulike jaktfelte innanfor valdet.

Vi oppmodar om at det vert teke omsyn til plan av uttak i tilgrensande område for storvalda. Det vil sei at ein tek ut ungdyr og mindre tal dyr i grenseområde til dei som ynskjer ein auke i sine område. Samstundes at ein tek ut større tal og større dyr i tilgrensande område til dei som ynskjer ein reduksjon.

6. HANDLINGSDEL

Handlingsdelen i planen skal legge rammene for avskytinga i Årdal Bestandsplanområde, det er likevel grunn til å nemne at det er litt ulike tilhøve knytt til hjortemengd og skadeproblematikk på ulike stadar i kommunen. Planen vil ta høgde for dette, og har fokus på at totalen skal vere rett. Det er valda/medlemene som er den juridiske eininga og som får tildelt løyver etter fordelinga i denne bestandsplanen.

Årdal bestandsplanområde meiner hjortestamma er sunn og frisk. Vi ser og at det dei siste åra er skote meir tilvekst (ungdyr og kalvar) enn ein har gjort før. Dette meiner vi er positivt i høve til å i større grad gå mot enno meir retta avskyting for å nå målet om moderat vekst i deler av planområdet, reduksjon i eit område og mot stabilisering totalt i planområdet. Dette er og viktig for å nå målsetting om høg alder på dyr som går att i skogen.

Sett hjort har ikkje vorte nytte i ein slik grad at ein kan sjå klare trendar med tanke på utvikling av bestandsstorleik eller tilhøve mellom kjønn og alder i bestanden over fleire år, men for 2013 og 2014 har ein nok talgrunnlag til å kunne bruka resultatane. I desse åra ser ein at kalv per kolle er relativt stabilt og ligg på eit nivå ein kan definere som godt. Kolle per bukk forholdet er noko redusert, noko som tydar på fleire bukkar i bestanden. Sett hjort per jegerdag indikerer svak bestandsreduksjon, men relativt sett lite talgrunnlag gjer dette usikkert.

Vi meiner at det for inneverande planperiode er rom for ein svak auke i tildeling av løyve. Årsaka til det er auka fokus på beskatning av tilvekst i bestanden i somme områder og auka uttak av kapitalen i andre. Ved å velja denne strategien meiner vi at vi kan auke alderen i bestanden, samtidig som vi forsøker å redusere bestanden i deler av planområdet.

Valde avskytingsmodellar meiner vi er den beste i høve målsettinga med stabilisering av bestanden totalt sett og bidra til å avle fram store produksjonsdyr.

6.1 Avskytingsmodell

Årdal bestandsplanområde søker om godkjenning av ein bestandsplan for treårsperioden 2016 - 2018 med ei årleg kvote på 202 dyr, til saman 606 løyver for heile planperioden. Det føreset at minstearealet vert redusert, og at 50% regelen vert nytta til å runde oppover til heile dyr. Dette for å oppnå riktig tildeling slik at både totalmålet og mål for dei ulike driftsplanområda vert nådd.

Avskytingsmodellen er ein plan for avskyting på kjønn og alder. Avskytingsmodellen er utgangspunktet for heile planområdet men vil avvike der ein ynskjer spesielle tiltak basert på målsettingane i det enkelte driftsplanområde.

Fordelinga av kvoten på kjønn og alder skal vere som følgjer for bestandsplanområdet totalt:

- Minimum 60 % ungdyr og kalv (25-30% kalv)
- Maksimum 40 % eldre dyr
- 50 % hanndyr og 50 % hodyr

Dette kan avvikast einiskilde år, det er sluttsummen som skal gjelda.

Viktig at fellingsresultatet etter avslutta planperiode avspeglar avskytingsmodellen, sjølv om ein ikkje oppnår full fellingsprosent.

Eksempel

Har ein tildelt 10 dyr kvart år i 3 år så skal ein felle 2 bukk >2,5 år, 2 hodyr > 2,5 år og 6 kalv og ungdyr om ein normalt fyller kvoten. Ein kan variere dette i planperioden, men ved avslutta planperiode skal det vere felt totalt 6 bukk >2,5 år, 6 hodyr > 2,5 år og 18 kalv og ungdyr

Om ein med same tildeling feller 50% i snitt, skal det vere felt 1 bukk >2,5 år, 1 hodyr > 2,5 år og 3 kalv, kvart år i snitt. Ved endt planperiode og 50% felling skal der vere felt 3 bukk >2,5 år, 3 hodyr > 2,5 år og 9 kalv og ungdyr.

6.2. Tiltak for å nå plan

Den enkelte jeger og grunneigar sin lojalitet til plan er viktigaste faktor for å nå mål i planen. Uttak av rett kjønn og alder er viktige tiltak. Vikadalen vil få tildelt fleire dyr pr da. en andre vald i planperioden. I tildelingsplan ligg det at Vikadalen må ta ut større del vaksne hodyr. Det må og gjerast medvite val i uttak av dyr på innmark. Viktig her at ein tek ut vaksne og unge hodyr sidan desse i stor grad er bidragsytarar til at ungdyr følger mordyr inn på innmarksbeite.

Vikadalen gjer tiltak med høgare uttak av hodyr. Fordeling 40/60 på han/ho av vaksne dyr og 50/50 på kalv og ungdyr.

Både Fardalen og Utladalen har hatt høgt uttak av hanndyr og er tente med at uttak på kjønn i planperioden er 60/40 på han/ho.

Dei andre områda følger avskytningsplan på kjønn og alder.

Det er viktig at fakta tal vert samla inn, sett hjort, slaktevekt, kjevar. Det vil gi oss ein peikepinn på om vi har gjort dei rette tiltaka. I tillegg vil det vere verdifulle faktaopplysningar når planen skal reviderast.

6.3 Fordeling av kvoten

Det enkelte vald får tildelt heil kvoten for heile planperioden etter følgjande oppsett: Vikdadalen 800 da, Fardalen og Utladalen 1200 da og resten 1000da

Offerdalen Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)	Minsteareal eal daa	Utrekna tildeling pr år	Runda til heile dyr	Tildeles i planperioden			
						Kalv han / ho 30%	Eldre ho 20%	Ungdyr Han / ho 30%	Eldre han 20%
1424V0001	Almenningen	5414	1000	5,41	5	3	4	5	3
1424V0004	Skogli	5160	1000	5,16	5	4	3	5	3
1424V0005	Fornabu	4751	1000	4,75	5	4	3	5	3
1424V0006	Indre Offerdal	12727	1000	12,73	13	11	8	12	8
1424V0027	Ytre Offerdalen	13763	1000	13,76	14	11	8	13	9
	Totalt	41815			42	33	26	40	26
Seimsdalen/ Nundalen/Hæreid Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)	Minsteareal eal daa	Utrekna tildeling pr år	Runda til heile dyr	Tildeles i planperioden			
						Kalv han / ho 30%	Eldre ho 20%	Ungdyr Han / ho 30%	Eldre han 20%
1424V0008	Seimsdalen vest	16070	1000	16,07	16	13	9	16	10
1424V0009	Seimsdalen aust	8404	1000	8,40	8	7	4	8	5
1424V0011	Kletta	1843	1000	1,84	2	2	1	2	1
1424V0012	Nundal Vest	3002	1000	3,00	3	2	2	3	2
1424V0014	Nundal Aust	3484	1000	3,48	3	2	2	3	2
1424V0040	Hæreid	7881	1000	7,88	8	6	5	8	5
1424V0042	Øvstetunskorane	2827	1000	2,83	3	2	2	3	2
	Totalt	43511			43	39	26	39	26
Vikadalen Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)	Minsteareal eal daa	Utrekna tildeling pr år	Runda til heile dyr	Tildeles i planperioden			
						Kalv han / ho 30%	Eldre ho 20%	Ungdyr Han / ho 30%	Eldre han 20%
1424V0019	Mjølkeflaten	1144	800	1,43	1	1	1	1	0
1424V0020	Natvik	20915	800	26,14	26	23	23	16	16
1424V0032	Hovland	8270	800	10,34	10	9	9	6	6
	Totalt	30329			37	33	33	23	22
Utladalen Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)	Minsteareal eal daa	Utrekna tildeling pr år	Runda til heile dyr	Tildeles i planperioden			
						Kalv han / ho 30%	Eldre ho 20%	Ungdyr Han / ho 30%	Eldre han 20%
1424V0023	Avdalen	3411	1200	2,84	3	2	2	3	2
1424V0025	Vetti	19194	1200	16,00	16	14	8	16	10
1424V0026	Hjelle	7191	1200	5,99	6	5	3	6	4
	Totalt	29796			25	21,00	13,00	25,00	16,00
Eldegarden Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)	Minsteareal eal daa	Utrekna tildeling pr år	Runda til heile dyr	Tildeles i planperioden			
						Kalv han / ho 30%	Eldre ho 20%	Ungdyr Han / ho 30%	Eldre han 20%
1424V0038	Eldegarden	37376	1000	37,38	37	33	22	34	22
	Fardalen								
1424V0016	Fardalen storvald	21374	1200	17,81	18	16	11	16	11
Samla for driftsplanområdet	Valdnavn	AREAL (daa)	Minsteareal eal daa	Utrekna tildeling pr år	Runda til heile dyr	Tildeles i planperioden			
						Kalv han / ho 30%	Eldre ho 20%	Ungdyr Han / ho 30%	Eldre han 20%
	Totalt planomr	204201			202	175	131	177	123
	Snitt pr år					58	44	59	41

Fordelingen tek høgde for at Vikadalen tek ut ein større andel av vaksne hodyr.

6.4 Avgjerslegrunnlaget

For at avgjerslegrunnlaget for forvaltning av hjort i bestandsplanområdet skal verte godt vil ein løpande ha fokus kvaliteten på sett hjort registreringane, evt. vårteljinga og slaktevektregistreringane. Det er varmevekta utan skinn, hovud og bein som skal registrerast. Skotskada kjøt skal ikkje takast bort før veging.. Det skal registrerast om dyret er skote på innmark eller i skogen. Det er vidare viktig at ein rapporterer rett i høve til dei skotne dyra.

”Sett- og skote-” data er viktige data når ein skal avgjere både avskytningsmodellar, tiltak mot skade og tal på tildeling. Det er viktig at ein på bakgrunn av fakta gjer dei rette målbare tiltaka og at desse vert følgde opp og evaluert.

6.5 Kjeveinnsamling

Det skal i planperioden samlast inn kjevar og vekt på felte dyr til måling av fluor, vekt og kondisjon. Veterinærinstetuttet er ansvarlege for prosjektet og kostnadane vert dekkja av Hydro Aluminium. Ein skal i tillegg til Årdal ta med nordsida av Lærdal og sørsida av Luster.

Det er tidligare samla inn kjevar 1996-1998 ifm fluorregistrering i regi av Hydro Aluminium. I 2013 hadde vi innsamling i eigen regi, der alder var hovudårsak til innsamling. Det vart også på denne undersøkinga gjort registreringar av fluor.

Innsamla data gir oss opplysningar av alderen på dyra som vert felt og om vi er flinke til å ta ut yngre framfor eldre dyr i bestanden.

Prosjektet kan og bidra til å sjå noko av trekkmonsteret til hjorten i området og gjerne vere grunnlag for ny diskusjon om kvar yttergrensene for bestandsplan skal gå.

6.6 Beiteskader

Det er registrert beiteskade på avling og beitemark i Vikadalen og på styva almtre i Avdalen. Beiteskade på alm er skildra som eit problem som har oppstått eller akselerert dei siste åra. Det vert og synt til at uttak av dyr i dette området er kun nokre få dyr. Det har nødvendigvis ikkje samanheng med for høg tettleik av hjort. Vinteren 2014/2015 har synt større beiteskade på skogen generelt en det ein har registrert tidligare vintrar.

Avbøtande tiltak bør vere fysiske tiltak, der det er høveleg, for å hindre tilgang for hjorten, skadeløyver kan vere eit tillegg. Gjennom medlemskap i bestandsplan er det opning for at løyver kan flyttast innanfor driftsplanområdet og på den måten bidra til å ta ut fleire dyr der skade/problem oppstår utan å gå utover rammene som ligg i plan.

6.7 Fordele veksten av hjort innanfor bestandsplanområdet.

Tettleik av hjort er ulik i delar av kommunen. Dette er betinga av innmark, beite og topografi. Ytre deler av kommunen har større tettleik av hjort, her er og større andel av innmark og kultivert landbruksområder. Ein ser at tettleik av hjort også har auka i indre deler.

Plan legg opp å stabilisere bestanden av hjort når ein ser kommunen under eit. Det er likevel ulike ynskje i deler av kommunen slik at avskytningsmodellen vil variere noko i dei ulike områda.

For at planen og fordelinga skal gi ønska effekt i dei ulike driftsplanområda er det naudsynt at det er forståing for variasjonar i driftsplanområda og at organisering av jakta ikkje hindrar dei ønska driftsplan effektane. Døme på dette :

- Utstrakt flytting av løyve inn mot eit driftsplanområde som ønsker auke i stammen blir feil.
- Manglande uttak av produksjonsdyr inn mot driftsplanområder som har reduksjon i hjortestammen blir feil.

6.8 Kompetanseheveing

Kvart år før jaktstart skal det haldast jegermøte der status og forvaltning er tema. Dette for å formidle status etter fjorårets jakt og kva som er viktig ved årets jakt for å klare målsettinga i bestandsplan.

6.9 Samarbeid utanfor bestandsplanområde

Det skal vere årleg kontakt med Luster og Lærdal om utvikinga i bestanden for desse områda. Resultatet frå desse møta kan vere med å påverke samarbeidet om forvaltninga over bestandsplangrensene.

6.10 Rullering av planen

Planen skal ha ein årleg evaluering som skal leggest fram på årsmøtet. Styret i bestandsplanområdet skal lage framlegg til ny plan i god tid før siste årsmøte i planperioden. Denne skal sendast ut på høyring til valda, før den vert handsama på årsmøte før endeleg godkjenning.

VEDLEGG

I vedlegg vil ein finne ein skildring av dei ulike driftsplanområda, historiske data på felt og sett hjort. Her vil og finna ein status i det aktuelle området og kva utfordringar ein ser føre seg i planperioden. Etter kvart som ein får inn meir kunnskap og data vil ein oppdatere kunnskapen om dei ulike områda og heile planområda. Vi har valt å ta dette med for at vi skal ha eit bilete av situasjon når ein går inn i planperioden, ein vil da i større grad kunne sjå effekten av tiltaka i planen og gjere justeringar på vegen.

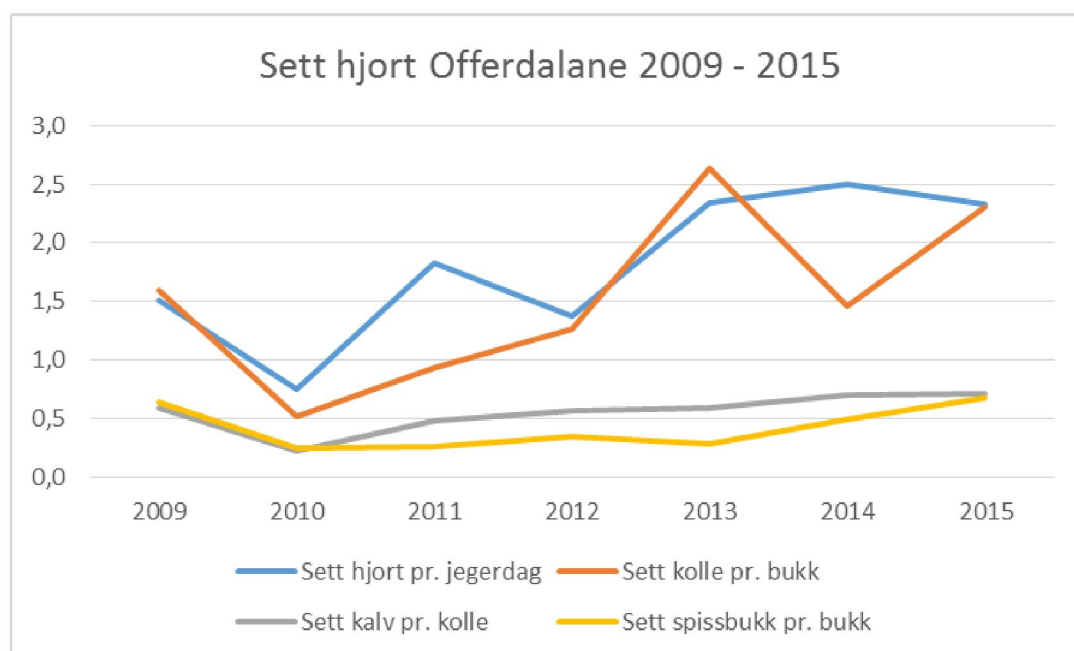
Offerdalen

Området strekker seg frå fyret utanfor Seimsdalen mot Offerdalen og til grensa med Luster kommune Topografi: Frå bratte og ulendte områder med furuskog i vest til noko meir ås-prega furuskog og store områder med lyng i aust.

Indre Offerdal har ein del område prega av kultur- og beitemark. Deler av marka vert slegen og brukt til beite for sau. Heile driftsplanområde består i hovudsak furuskog, med enkelte plantefelt av gran.

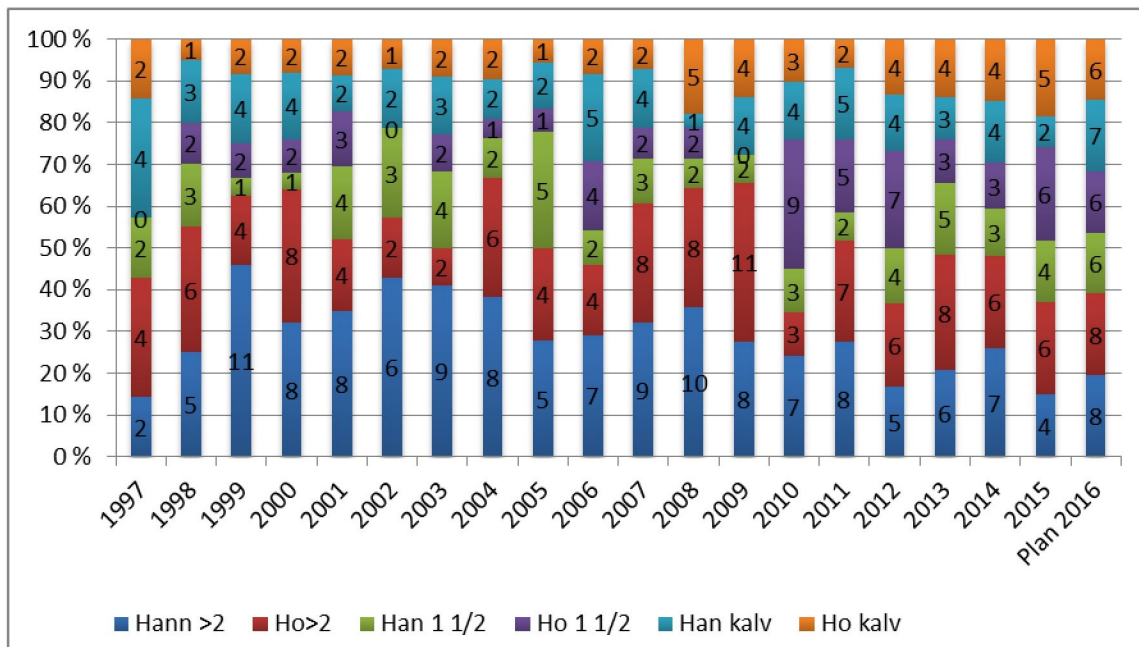
Hjorten brukar Offerdalane som vinterbeiteområde. Ein baserar dette på visuelle observasjonar sein haust, vinter og vår.

Sett hjort

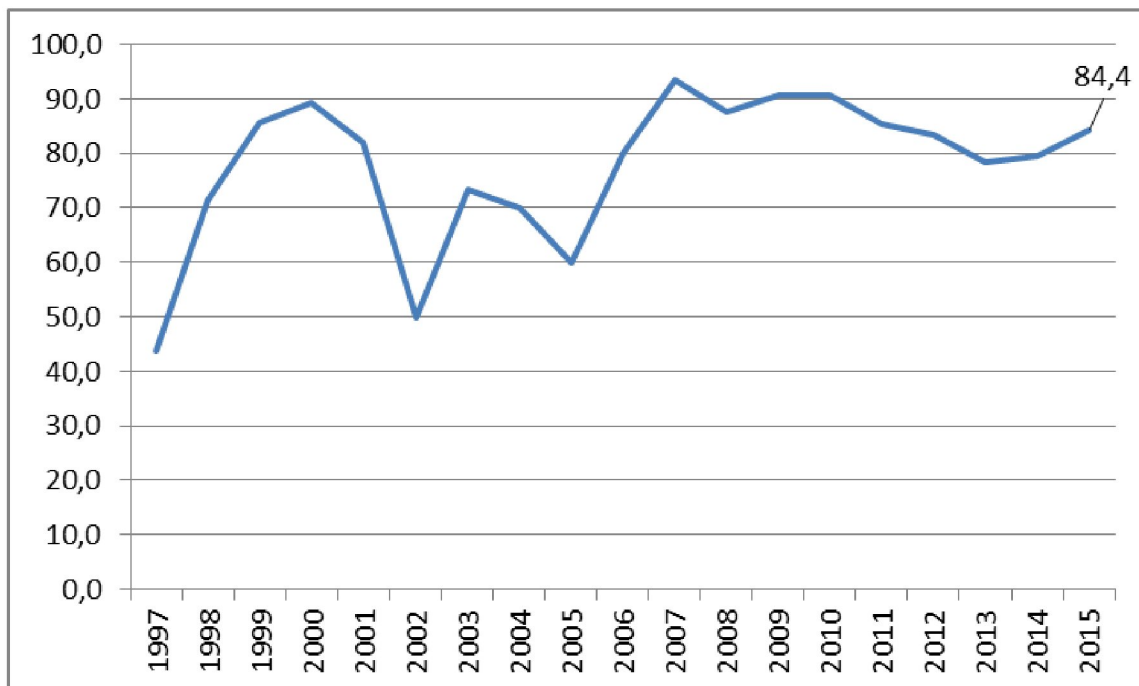
Snitt frå alle vald i Offerdalane perioden 2009-2015

Felt hjort

Graf syner felte dyr, kjønn, alder, antall og prosent

Fellingsprosent

Vald innanfor driftsplanområde.

Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)
1424V0001	Almenningen	5414
1424V0004	Skogli	5160
1424V0005	Fornabu	4751
1424V0006	Indre Offerdal	12727
1424V0027	Ytre Offerdalen	13236
	Totalt areal	41288

Status og utfordringar, Offerdalen.

Offerdalen har hatt høg fellingsprosent over fleire år, nokre vald har hatt 100% felling fleire år på rad.

Det er i enkelte områder omfattande beiteskader av hjort på innmark i indre Ofredal. Beiteskader er rapportert til Landbrukskontoret gjennom fleire år. Samarbeid med Luster må truleg til for å løyse problem med beiteskader vår/haust

Det er registrert ein auke i tettleik av hjort i området spesielt vår og sein haust. Det er likevel ikkje slik at det ikkje er handterbart.

Sidan 2010 er det i større grad felt yngre dyr, kapitalen har gått att i skogen. Dette er ein medverkande årsak til auka mengde hjort i Offerdalane. Målet er no å stabilisere tettleiken slik at ein kan handtera dei utfordringane hjorten kan vere i området. Tilhøva ligg til rette for eit samarbeid om å nå målsettinga.

Seimsdalen/ Nundalen / Hæreid

Området strekker seg frå fyret mot Offerdalen og til Nundalen. Det grensar mot Offerdalen og Luster i nordvest.

Lengst vest er det furuskog og bratte steinurar. Seimsdalen er tidlegare landbruks område der deler av dalen har kulturmark der markene vert slått kvart år. Fram på Dalen mot Sjursete og Feninga er det hovudsakeleg lauvskog av or og bjørk. Det er nokre felt med planta gran. Område som strekker seg frå Dalen over Sjursete og Feninga mot Nundalen er gamle stølsområder rike på lyng med tytebær og blåbær.

Nundalen er frodig og består i hovudsak av lauvskog som bjørk, or, alm og lind. Dei nedlagde gardane har framleis slåttemarkar som hjorten beitar på. Det vert slege på nokre av gardane ein gong i året.

Området Hæreid strekker seg frå eit stykkje opp på Årdalsvatnet og ned ut i Årdalsfjorden i grensa med Seimsdalen. Området består i hovudsak av lauvskog med nokre felt planta gran, noko innmark knytta til tettbebyggelsen.

Ein del av hjorten held til innanfor planområdet heile året. Dette syner registreingar av merka dyr ifm "Hordahjortprosjektet. Ein del av hjorten trekker ut i Offerdalen og mot Luster sørside til vinterbeiteområder.

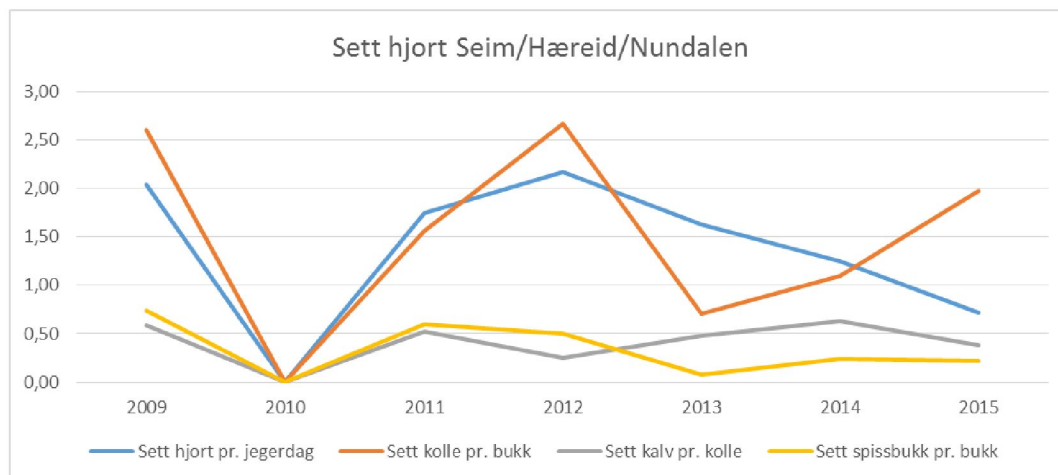
Kunnskapen om hjorten sitt arealbruk, er basert på lokale jegrar sin kunnskap og deira formeining om korleis hjorten brukar området.

Det er ikkje registrert plager med hjort. Det er lite aktiv gårdsdrift i området, ein meiner at ein kan leve med den hjorten som er i dag også om ein hadde hatt meir beitedyr på innmark.

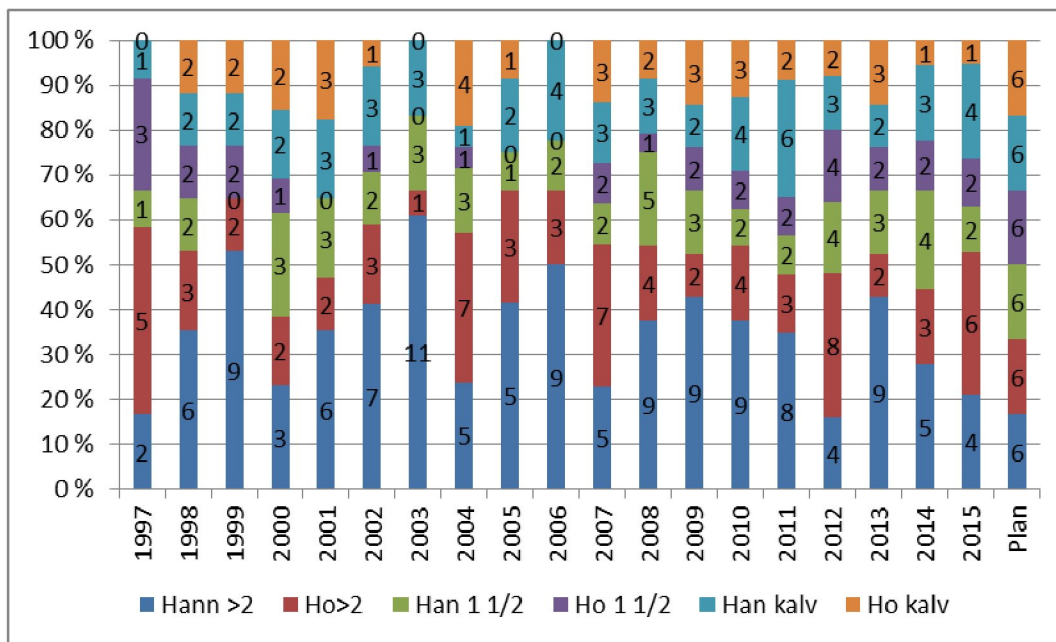
Viltstell

Det er lite aktive viltstelltiltak. Det vert satt ut viltstein på våren for å auka mineraltilskot til hjorten og det vert slege på innmark for å ivareta kulturmark men som òg hjorten nyter godt av

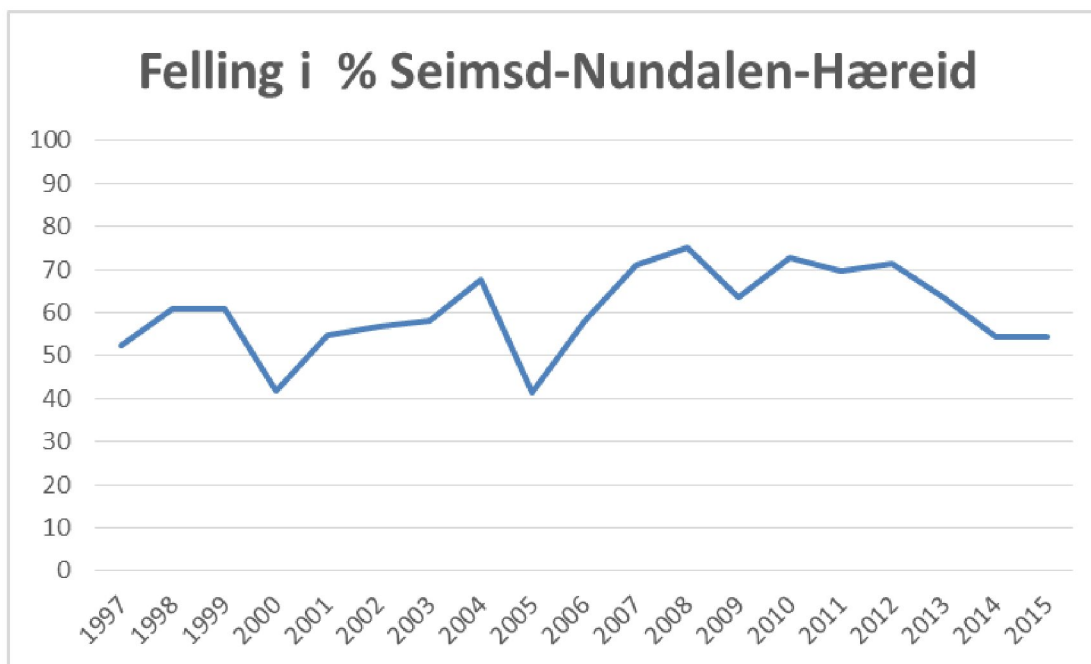
Sett hjort

Felt hjort

Fellingsprosent

Vald innanfor driftsplanområde.

Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)
1424V0008	Seimsdalen ves	14914
1424V0009	Seimsdalen aus	8885
1424V0011	Kletta	1422
1424V0012	Nundal Vest	3002
1424V0014	Nundal Aust	3484
1424V0040	Hæreid	7398
		39105

Status og utfordringar, Seimsdalen/Nundalen/Hæreid.

Det er ikkje registrert skade på innmark eller påkøyrse dei siste 5 åra innanfor området. Det er lite plage med hjort i hagar, plantefelt og innmark.

Det er ein bestemt meining at det i området kan tåle ein svak auke av hjort.

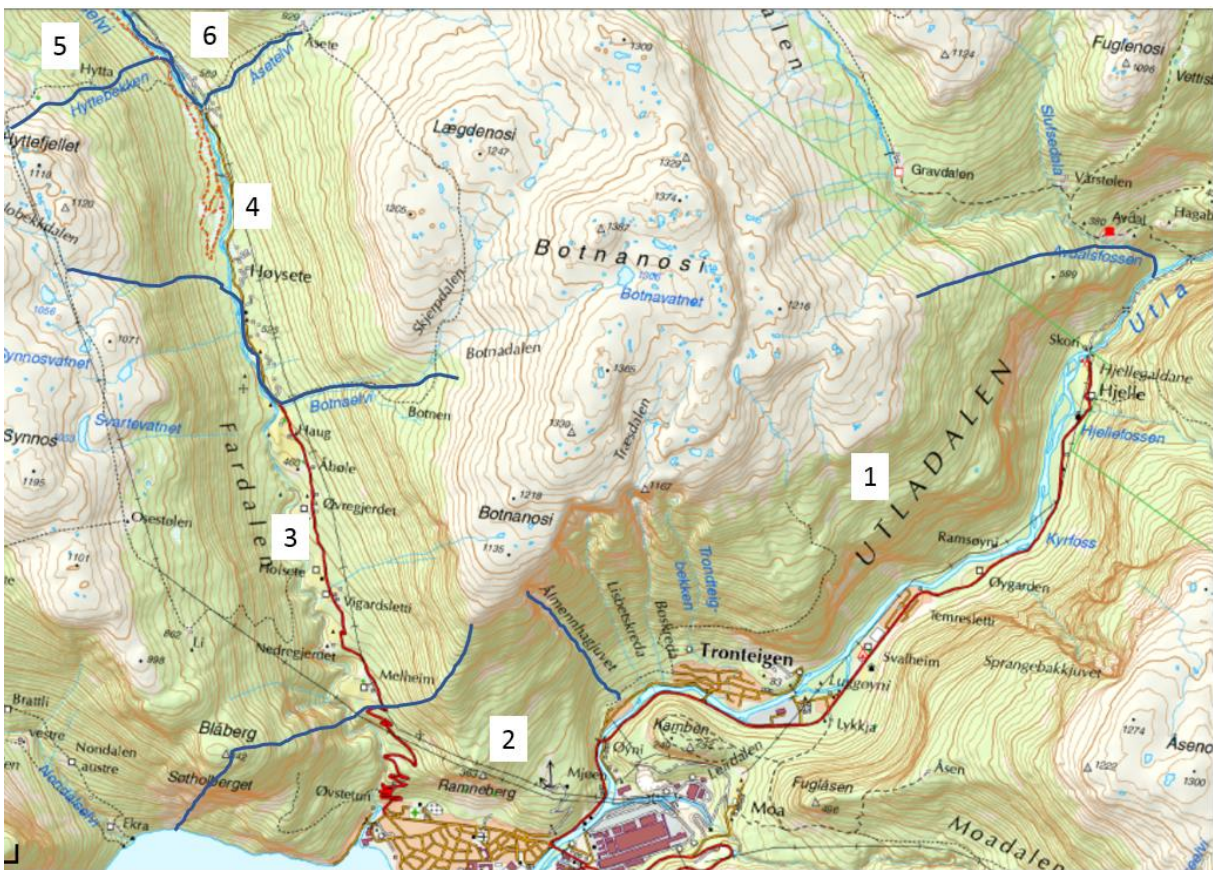
Hjortejakt vert i hovuddsak utført av grunneigar og lokale jegrar.

Fardalen

Fardalen storvald er eit vald samanslått av området frå grensa til Avdalen i aust til Nundalen i vest. Området består av brattlente fjellsider inn mot Utladalen på nord/vestsida av valdet. Det består for det meste av lauvskog som bjørk og or. Innerst i Fardalen er det også i hovudsak bjørk, noko planta granfelt og lerk. Fremst i dalen går bjørkeskogen over i fjellbjørk. Bilveg tvers gjennom dalen har heller ikkje medført problem knytta til påkøyrsel.

Fardalen vart i 2015 eit storvald som går frå godkjent valdareal på totalt 9140 da til 21645 da.

Valdet er inndelt i 6 jaktfelt med følgjande jaktfeltansvarlege

Felt 1 Området er frå valdgrensa med Avdalen til Ålmenhagenjuvet.

Jaktfeltansvarleg: Jostein Holsæter

Felt 2 Frå Ålmenhagenjuvet mot Botnanosi ned mot Melheim over Blåberg og til valdgrense mot Nundalen. Jaktfeltansvarleg: Bjørn Øvstetun

Felt 3 Frå felt 2 og til Botnaelvi på austsida og til Øylebekken på vestsida.

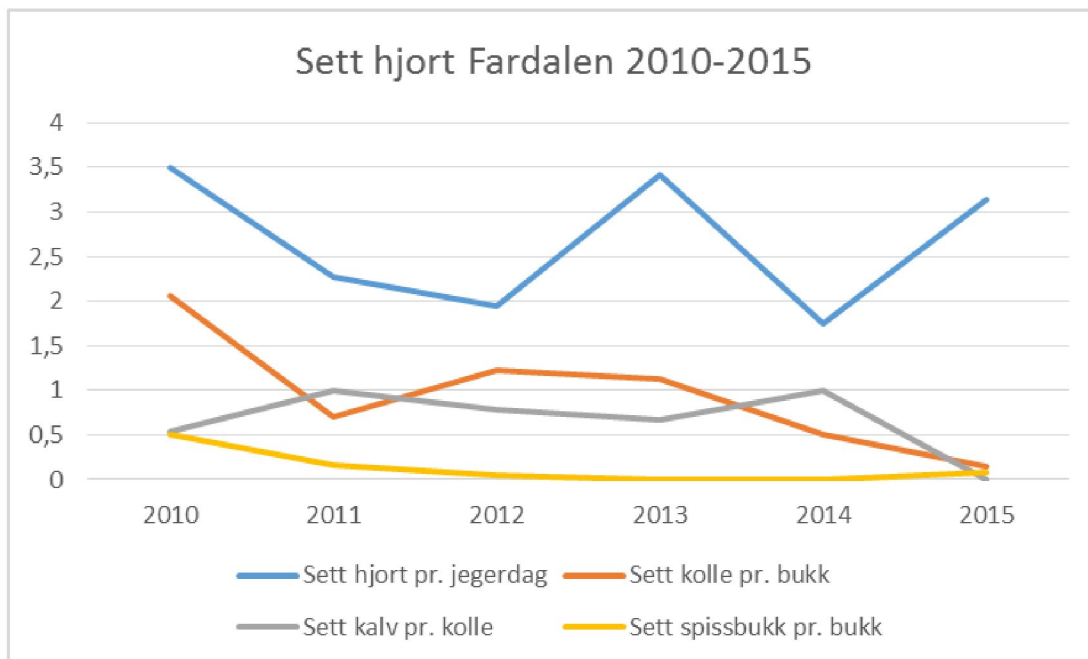
Jaktfeltansvarleg: Jostein Holsæter

Felt 4 Frå Botnaelvi til Åseteelvi på austsida og frå Øylebekken til Hyttebekken på vestsida av dalen. Jaktfeltansvarleg:

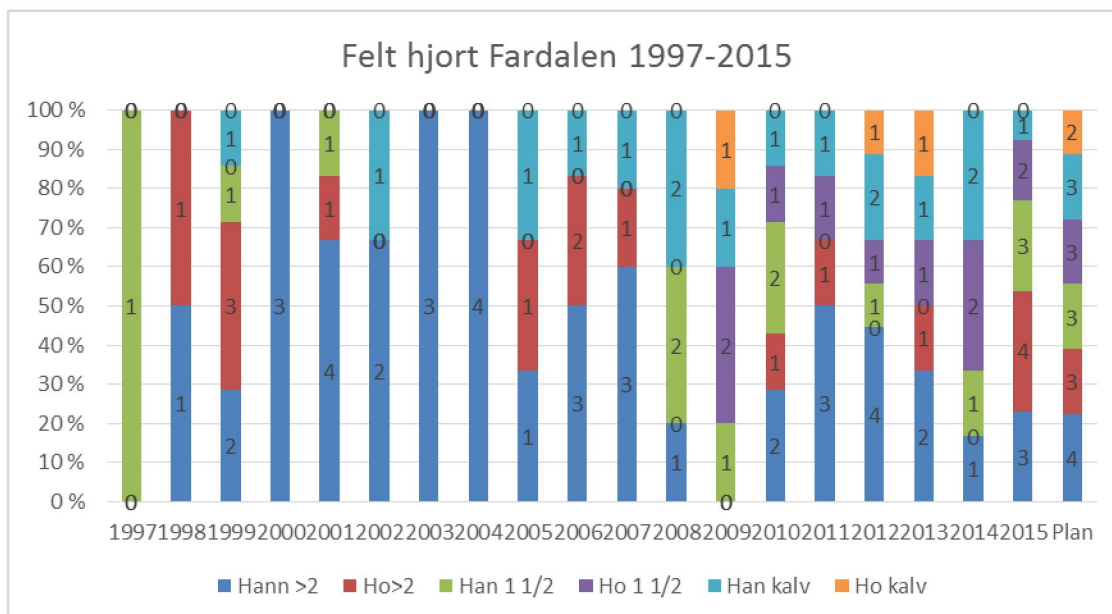
Felt 5 Frå Øylebekken og fram resten av dalen på vestsida Jaktfeltansvarleg: ÅJFFv/Vidar Moen

Felt 6 Frå Åseteelvi og fram resten av dalen på autsida. Jaktfeltansvarleg: Sverre Willy Johansen

Sett hjort

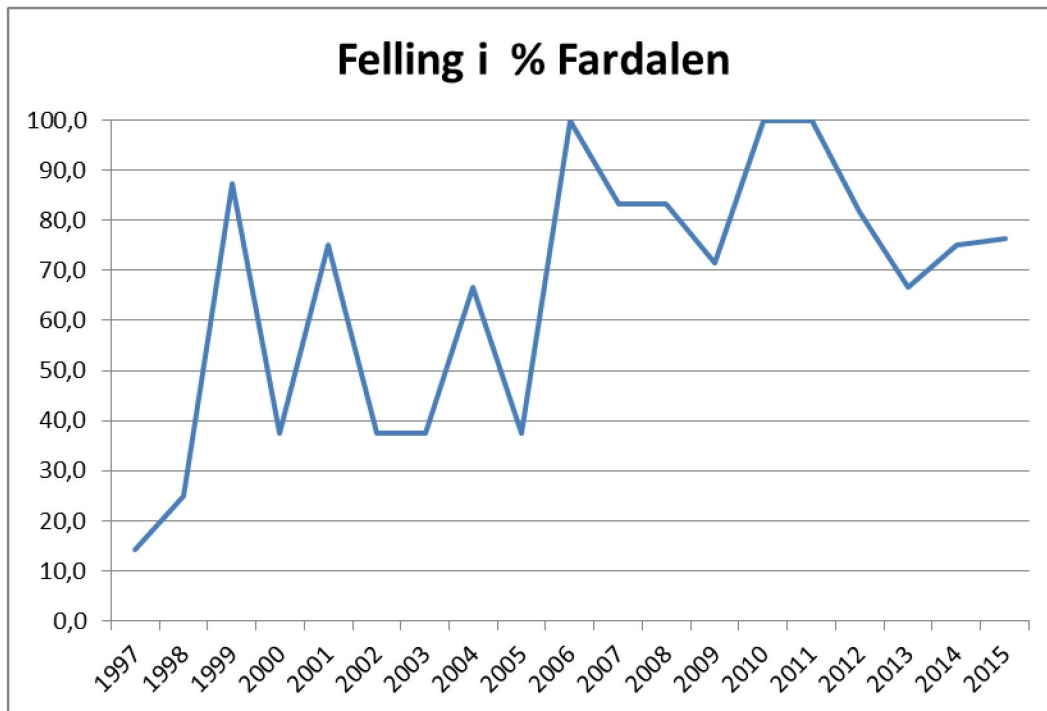
Felt hjort

Det vart felt 13 av 17 tildelte dyr i Fardalen etter oppretting av storvald i 2015.

Fellingsprosent

Vald innanfor driftsplanområde.

Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)
1424V0016	Fardalen storvald	21374

Status og utfordringar, Fardalen

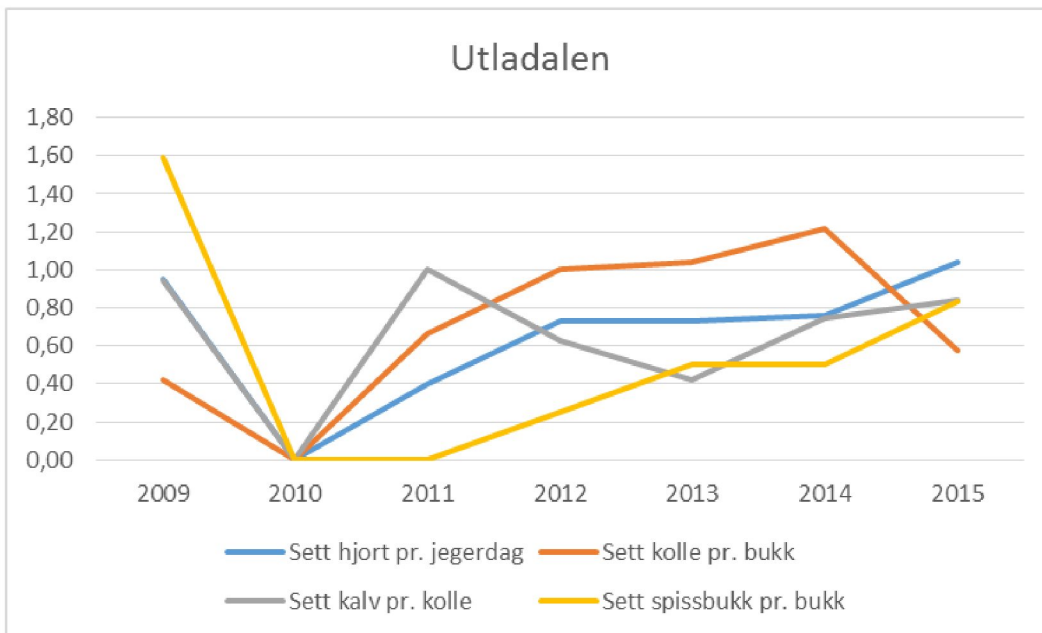
Fardalen har en stor andel bukk i dyra som er registrert i området. Dette syner også fellingsresultata. Siste 5 år syner at om lag 70% av felte dyr er hanndyr. I perioden 1997 til 2014 er det felt 18 kalvar. Av desse var 15 (83%) bukkekalkvar. I same periode er det felt 51 vaksne dyr, av desse er 39 (76%) vaksne bukkar.

Det er sist åra registret ein auke i tal hjort på innmark og i skogen. Det er likevel ikkje registrert plager med hjort. Utfordringen er om ein skal forsette uttak av så høg andel bukk. Fardalen kan vere eit såkalla bukkeområde der bukken samlar seg etter utvandring frå andre område, slik ein mistenker Årdal og Aurland å vere med tanke på utvandring frå andre kommunar.

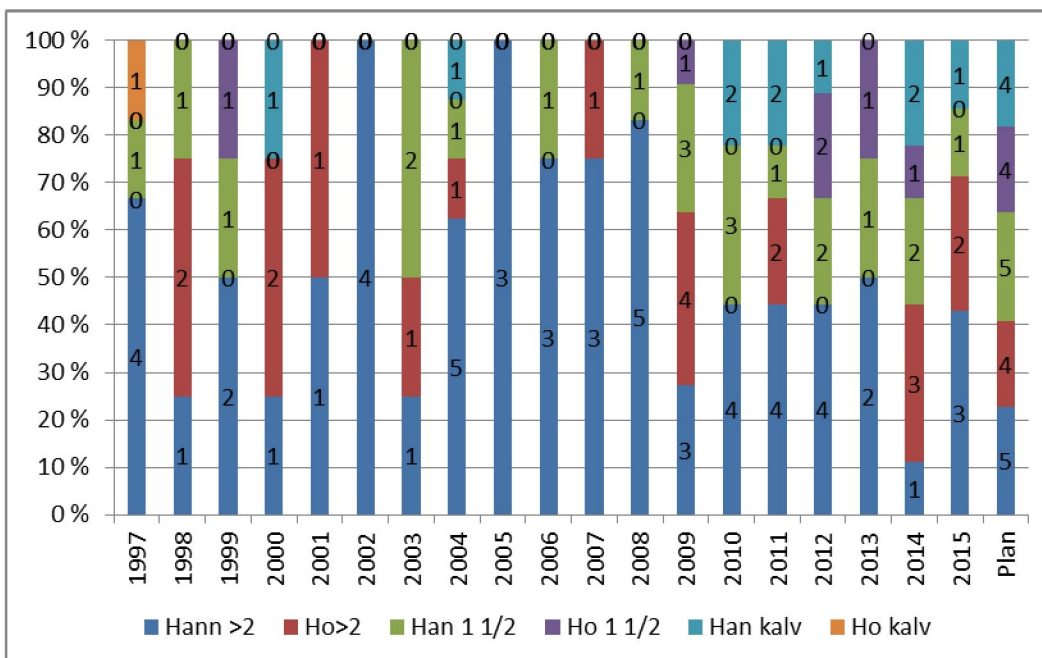
Utladalen

Området strekker seg frå Hjelle og Avdalen på begge sider av Utladalen og inn til grensa med Luster i aust. Sjølve Utladalen er svært bratte fjellsider med fleire dalar som munnar ut i hoveddalen. Vetti med Vettismorki, Morka/Kolddalen, Stølsmaradalen, Gravdalen og Hjelledalen. Om lag heile området ligg innanfor Utladalen Landskapsvernområde.

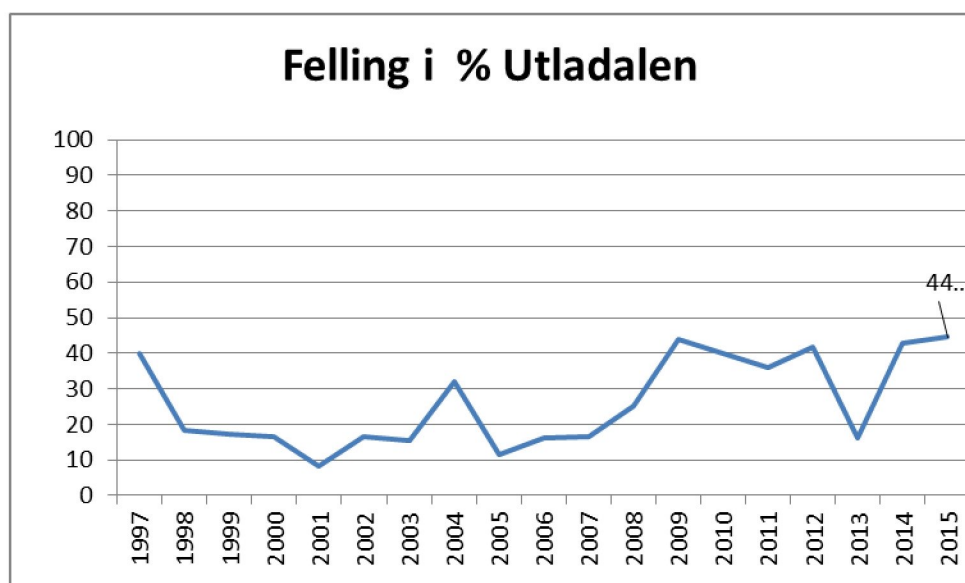
Sett hjort

Felt hjort Utladalen

Fellingsprosent Utladalen

Vald innanfor driftsplanområde.

Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)
1424V0023	Avdalen	3411
1424V0025	Vetti	19194
1424V0026	Hjelle	7191
		29796

Status og utfordringar, Utladalen.

Det er ein auke i hjortebestanden siste 5 år. Men området tåler fleire dyr.

Det er rom for å skyta fleire dyr enn fellingsstatistikken tilseier.

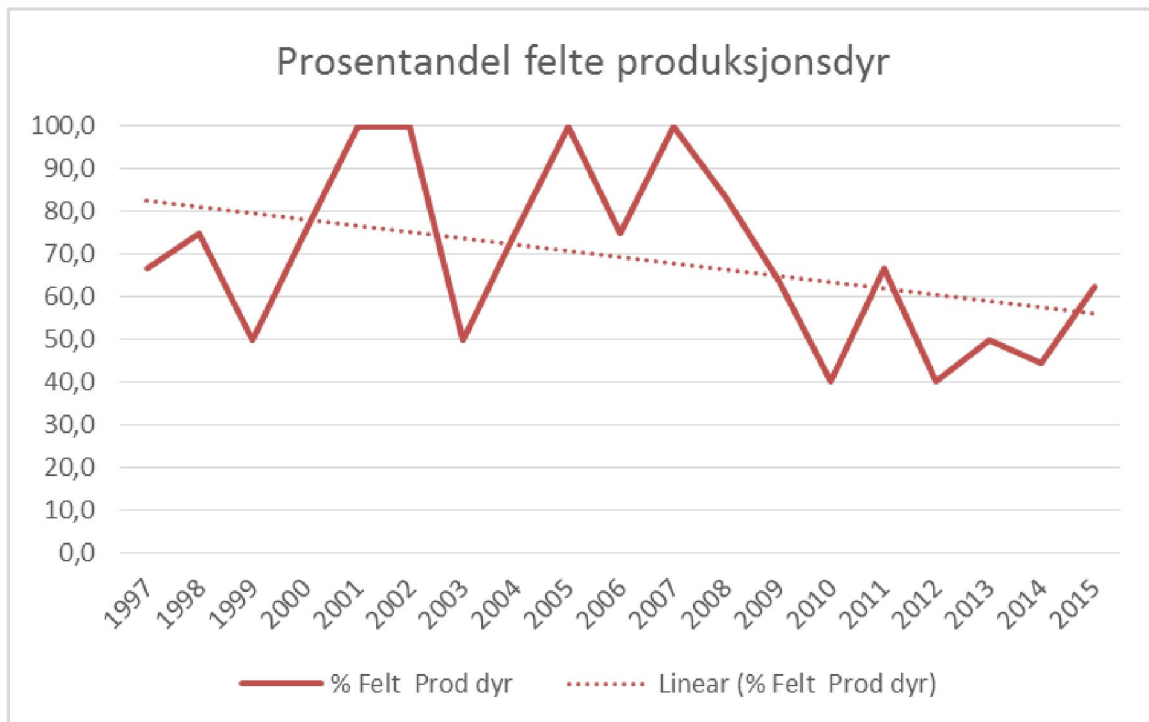
Av jegerar og grunneigarar i området er det ei klar oppfatning av at hovuddelen av dyra trekker ut av området. I jaktområda Vettismorki, Hjelledalen og Gravdalen/Slufsedalen blir det opplevd at det er minimalt med hjort etter medio oktober. Me trur at hjorten trekker vestover, både på sørsida og nordsida av Utladalen.

Seint på hausten og vinteren står det att nokre dyr nede i Utladalen (innafor Raustdalen – og inn til Maradalsli). Me ser på desse som å vera meir lokale/stadbotne. Når vi ønskjer svak auke i hjortestammen blir det feil å ta ut for mykje av desse dyra.

Det blir registrert gnageskader på skog. Dette har sannsynlegvis auka noko, men har ingen økonomisk konsekvens for grunneigarane. Det er minimal utnytting av «dyrka mark» i området.

Det vert dreve skjøtsel både på Hjelle, Avdalen og Vetti. I Vetti er det også beitedyr på sommaren. Det er ingen konflikt med hjort og innmarksbeite

Utladalen ynskjer ein svak auke i tettleik av hjort. Historisk så har ca 80% av felte dyr i perioden 1997 og fram tom 2007 vert produksjonsdyr. Sidan 2008 har andelen produksjonsdyr i snitt vert 50%. I same periode ser ein at fellingsprosenten stig. Om ein ynskjer å påvirke veksten må felling av andel produksjonsdyr enno lenger ned. Andelen handyr som er felt ligg på 75% i alle alderskategoriar i perioden 1997-2014.

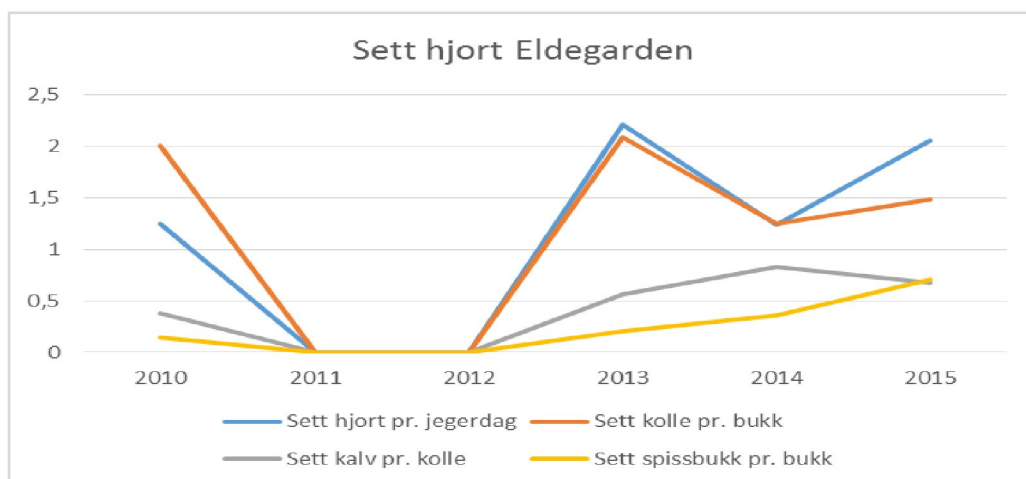
Eldegarden

Valdet er satt saman av tidligare småvald som strekker seg frå grensa med Hjelle i aust til grensa mot Vikdadalen i vest. Valdet går forbi tettstadane Øvre Årdal og Årdalstangen som begge er industristadar. Området har i hovedsak lauvskog i austre del og ein del furuskog i vestre del. Det er lite innmark, eit område på Loi ved vegstrekningen mellom Øvre og Årdalstangen, noko knytta til garden Eldegard og noko knytta til Moa og området fram i Utladalen mot Hjelle. Det er ikkje aktivt landbruksområde i valdet.

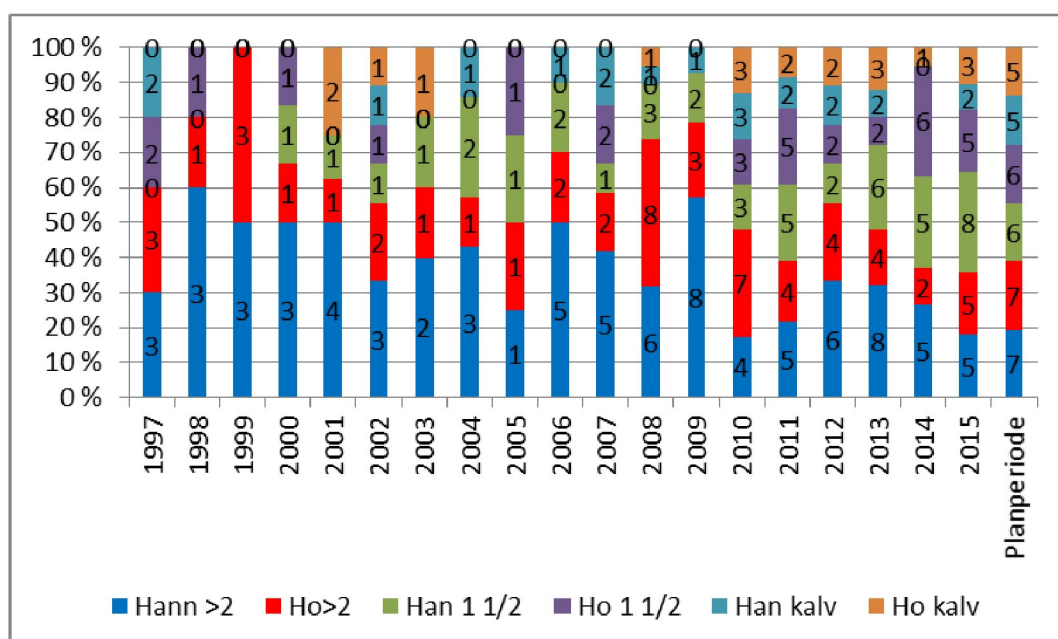
Topografi er prega av bratte fjellsider med dalar som Moadalen, Rausdalen, Eldegarden/ Løst og Geisdalen.

Valdet har eigen bestandsplan som vil gå ut når det vert laga ein bestandsplan for heile kommunen.

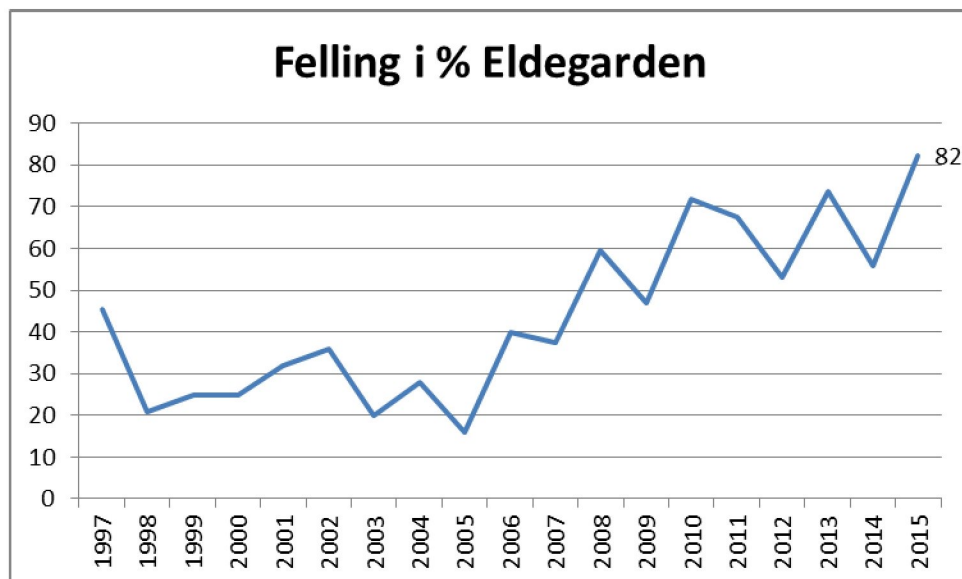
Sett hjort Eldegarden

Felt hjort Eldegarden

Fellingsprosent Eldegarden

Vald innanfor driftsplanområde.

Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)
1424V0038	Eldegarden	37376

Eldegarden er eige storvald samanslått av tidligare eigne vald innanfor noverande valdgrensar. Valdet består av følgande jaktfelt.

Arealbruken til hjorten

Kunnskapen om arealbruken til hjorten er basert på lokale jegrar sin observasjon, viltkamerabruk, kunnskap og formeining om korleis hjorten brukar området i løpet av heile året.

Sommar

Hjorten brukar heile driftsplanområdet. Truleg mest tettleik i Løst/Eldegard, Loi og Geithusli.

Haust og vinter

Ut på seinhausten trekker ein del dyr over og ned i Geisdalen og Loi-området. Ein del vert att i området Løst/Eldegard og Geithusli. Her er det og mest tettleik av dyr i løpet av vinteren/seinhaust. Geithus/Eldegard ser ut til å være område der det er ein god del brøleaktivitet i løpet av brunsten. Loi/Losnåsi og.

Vår

Me har observasjonar på at dyr trekker inn frå vinterbeite til området ca. byrjing av mai(områder under ca. 400moh) og utover sommaren oppover i terrenget. Det vert brukt viltkamera systematisk. Dyr står høgt(ca. 1000moh) i heile område i løpet av sommar og tidelg haust.

Sett hjort data

Sett hjort skjema er ikkje nytta systematisk tidelgare, men siste åra er det blitt stor forbetring via sett og skutt rapportering. Det er ei oppfatning at hjortebestanden har gått opp dei siste tre-fire åra.

Vårteljing

Det er utført vårteljing einskilde år. Resultata frå desse teljingane er ikkje systematiserte.

Slaktevekt og fellingsdata

Det har ikkje vore rutinar for innsamling og systematisering av vekt på slakt. Dette kjem til å bli prioritert i hove til nye bestandsplan. Men, slaktevekta på alle typer dyr er god, og dyra er i god kondisjon. Dette syner gode fettlager på dyr som blir skotne.

Beitetilhøve og viltstell

- Rydda/tynna ut skog for å betra oppveksten av røslyng, blåbærlyng og tytebærlyng slik at vinterbeite for hjorten ikkje blir redusert.
- Tre felling dersom altfor mykje snø
- Oppretthalda og gjerne utvida stell av nedlagde slåttemarkar. Slå Loi kvart år.
- Så ulike grasplanter som hjorten likar godt, timotei td..osv på område der det høver.
- Utlegging av saltsteinar på fleire plassar i storvaldet

Status og utfordringar, Eldegarden.

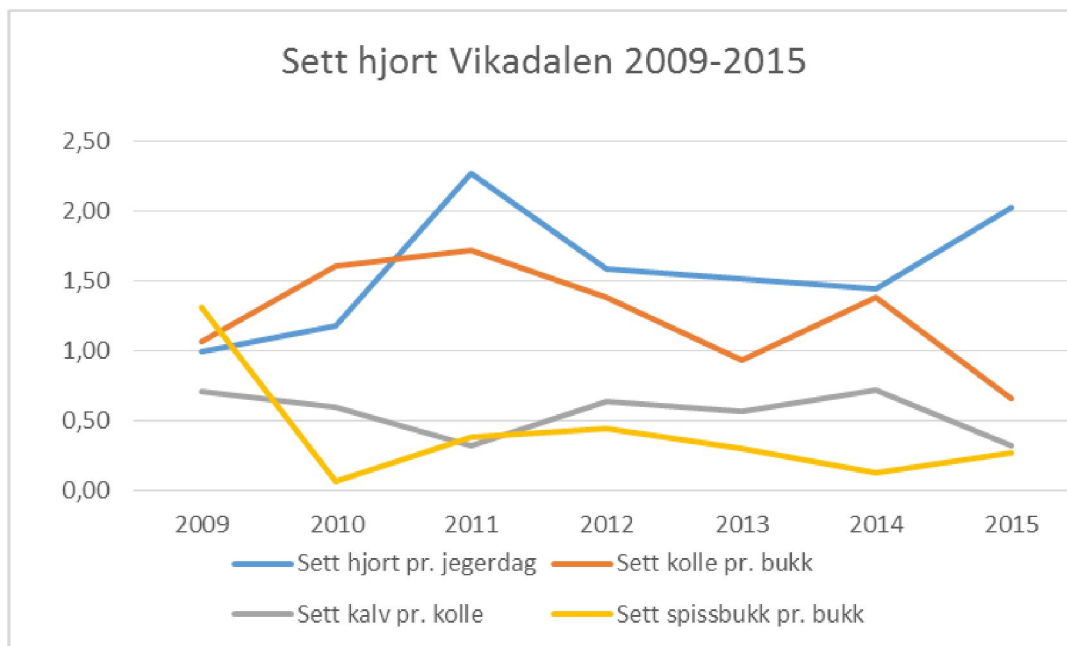
Det er i valdet ein oppfatning om at tettleiken av hjort har vert aukande siste åra. Grunneigarane/ jaktberettiga ser føre seg ein stabilisering som mål.

Vikadalen

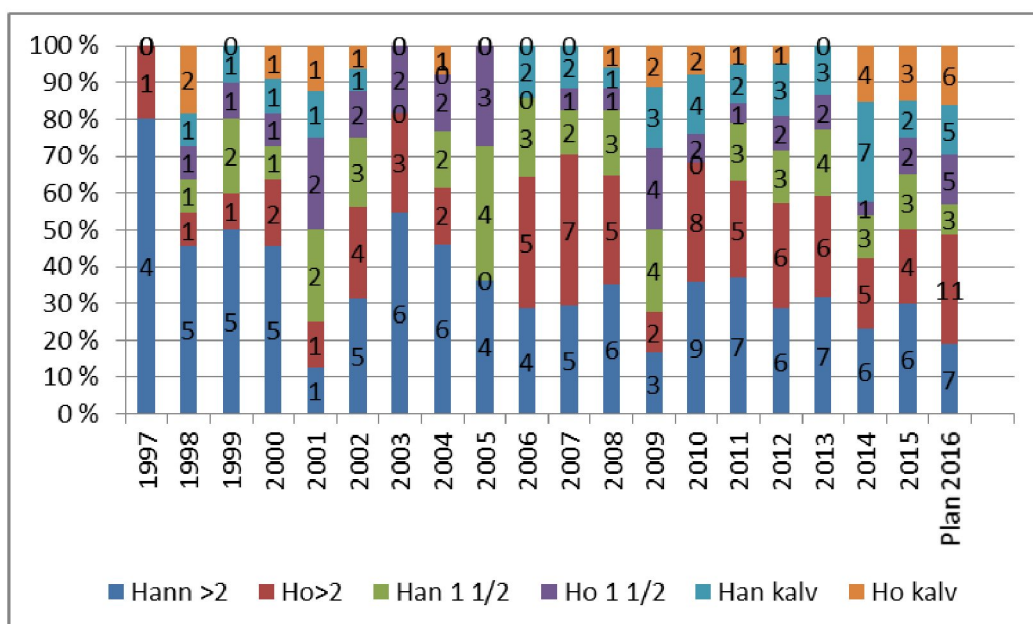
Området er frå grensa med Eldegarden storvald i aust til grensa med Lærdal kommune i vest. Ein stor del av området består av furuskog, noko lauvskog med innslag av plantefelt av gran. Deler av Kvitingismorki naturreservat ligg innanfor området.

Det er drive aktivt jordbruk på store delar av det ein reknar for innmark, i hovudsak sau og bærproduksjon. Hjorten påfører områda beiteskader og redusert beite til eige bufe, spesielt på våren. Det er og skader på frukt og bærproduksjonar. I dei seinare åra har dette auka på.

Sett hjort Vikadalen

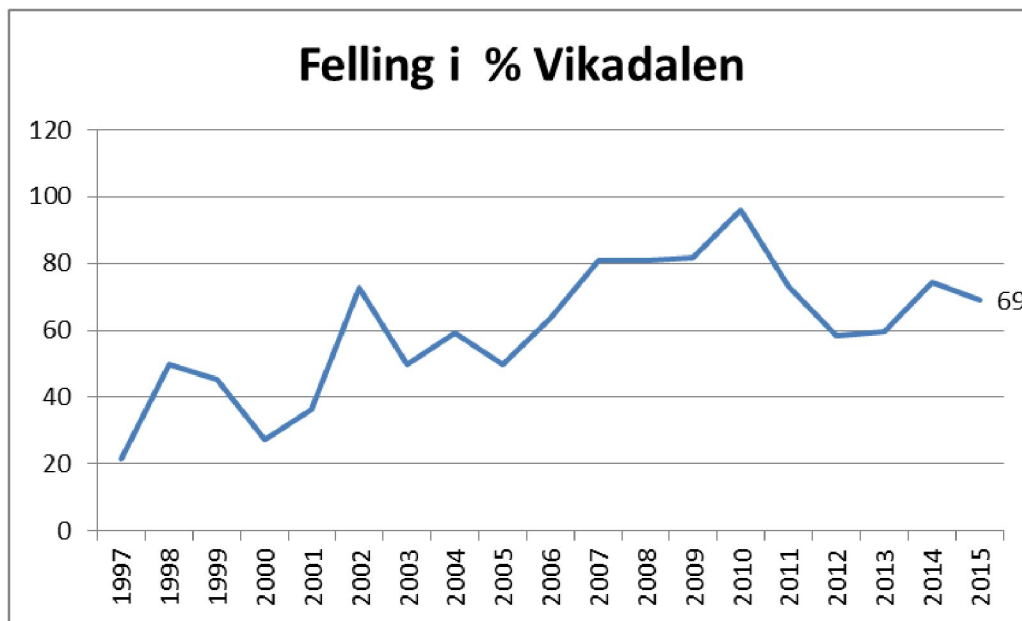

Felt hjort Vikadalen

Felingsprosent Vikadalen

Vald innanfor driftsplanområde.

Vald ID	Valdnavn	AREAL (daa)
1424V0019	Mjølkeflaten	1144
1424V0020	Natvik	20915
1424V0032	Hovland	8270
		30329

Status og utfordringar, Vikadalen

Utfordringane er å redusere tettleik av hjort i Vikadalen utan at det skal ha negativ påverknad på områda innanfor. Uttak av produksjonsdyr og hodyr på innmark spesielt, vil vere eit tiltak som kan redusere skade på innmarksbeiter.